

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь «Магістр»

на тему: **«Державна молодіжна політика відповідно до сучасних запитів
молоді та держави»**

Виконав:

студент спеціальності

281 «Публічне управління та адміністрування»

ОП «Публічне управління та адміністрування»

Бесараб Владислав Анатолійович

Керівник:

Лукаш Світлана Миколаївна

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Рецензент:

Василенко Наталія Вікторівна

Заступник директора з організаційно- правової роботи

Лікавально- діагностичного центру "СІЛМЕД"

Суми – 2024

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Публічне управління та адміністрування»

Затверджую:

Завідувач кафедри
публічного
управління та
адміністрування

Славкова О.П.

« ____ » « ____ » 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

- 1. Тема роботи:** Удосконалення державної політики у сфері інформаційної безпеки
2. База практичного дослідження: Виконавчий комітет Марганецької міської ради
Дніпропетровської області

керівник роботи Лукаш Світлана Миколаївна, к.е.н., доцент

затверджена наказом по університету від « ____ » ____ 20 ____ р. № ____

3. Строк подання студенткою закінченого проекту (роботи) « ____ » ____ 2024 р.

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична та аналітична інформація за 2021- 2023 роки

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- розкрити теоретичні основи державної державної молодіжної політики;
- провести аналіз формування та реалізації молодіжної політики в країнах Європейського Союзу;
- провести аналіз молодіжної політики України;
- провести аналіз молодіжної політики Марганецької громади Дніпропетровської області;
- сформулювати напрямки удосконалення державної молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави;
- розробити модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації;
- сформулювати перспективи впровадження молодіжної стратегії;
- розробити механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади Дніпропетровської області.

6. Дата видачі завдання: « ____ » ____ 20 ____ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту(роботи)	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану		
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази		
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи		
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)		
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці		
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми		
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику		
8	Оновлення даних за 2021, 2022 та 2023 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи		
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування		
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедрі, до відділу якості освіти)		
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату		
12	Захист кваліфікаційної роботи		

Студент _____
(підпис)

В.А. Бесараб

Керівник роботи _____
(підпис)

С.М. Лукаш

Перевірку на автентичність проведено _____
(підпис)

Н.М. Баранік

Дипломна робота допущена до захисту _____
(підпис)

М.О. Лишенко

АНОТАЦІЯ

Бесараб В.А. Державна молодіжна політика відповідно до сучасних запитів молоді та держави

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» СНАУ, Суми-2024 р. – Рукопис.

В кваліфікаційній роботі висвітлено необхідність розробки сучасної стратегії державної молодіжної політики України. Молодіжна політика держави завжди повинна бути спрямована на майбутнє та відповідати певним змінам у суспільстві. У цьому відношенні, політика суттєво відрізняється від будь-якого громадського порядку своїм призначенням і характером. Дивлячись на процеси глобалізації сьогодення, реалізація дійсно ефективної національної молодіжної політики в Україні країні повинна бути особливою та пріоритетною діяльністю держави. Тому сьогодні важливо проаналізувати створення механізмів молодіжної політики, покращити значення державних інституцій та їх роль у розробці і впровадженні практичних кроків щодо поліпшення нагальних проблем молоді. В країні децентралізація помітно впливає на зміни становища й пострадянської адміністративної системи управління. Завдяки тому, що на місця передано повноваження для місцевих органів влади зі значними фінансовими ресурсами з можливостями громади, що впливає на зміну вектору для руху і розвитку. Регіони стають потужними та самодостатніми. Розвиток починає рухати молоде покоління зі свіжими поглядами починає, яка будує країну, оскільки молоді люди - це не лише основа сильного суспільства, а й сильної держави з інвоційним поступом.

Майбутнє України та українців залежить від молоді, яка підтверджує вибір українського народу щодо європейської цивілізації. Сьогодні молоде покоління вважають перехідним, адже живе у пору великих перетворень, де стаються глобальні потрясіння та з'являються нові можливості для реалізації ідей.

Саме молоді люди утвердили європейський цивілізаційний вибір українського народу. Нині молодь називають поколінням перехідного періоду, яке живе в епоху бурхливих і глибоких перетворень, у роки потрясінь та нових можливостей.

Ключові слова: державна політика, молодіжна політика, молодь, інформаційні технології, розвиток

SUMMARY

Besarab V.A. State youth policy in accordance with modern requests of youth and the state

Qualification work on specialty 281 "Public management and administration" SNAU, Sumy-2024 - Manuscript.

The qualifying work highlighted the need to develop a modern strategy of the state youth policy of Ukraine. The state's youth policy should always be aimed at the future and correspond to certain changes in society. In this regard, politics is significantly different from any public order in its purpose and character. Looking at the processes of globalization today, the implementation of a truly effective national youth policy in Ukraine should be a special and priority activity of the state. Therefore, today it is important to analyze the creation of mechanisms of youth policy, to improve the importance of state institutions and their role in the development and implementation of practical steps to improve the urgent problems of youth. In the country, decentralization has a noticeable effect on changes in the post-Soviet administrative management system. Due to the fact that local authorities with significant financial resources have been devolved to places with community capabilities, which affects the change of the vector for movement and development. Regions become powerful and self-sufficient. Development begins to move the young generation with fresh views, which builds the country, because young people are not only the basis of a strong society, but also a strong state with innovative progress.

The future of Ukraine and Ukrainians depends on the youth, who confirm the choice of the Ukrainian people regarding European civilization. Today, the young generation is considered transitional, because it lives in a time of great transformations, where global upheavals occur and new opportunities for the implementation of ideas appear.

It was young people who approved the European civilizational choice of the Ukrainian people. Today, young people are called the generation of the transition period, which lives in an era of rapid and deep transformations, in years of upheavals and new opportunities.

Keywords: state policy, youth policy, youth, information technologies, development

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	11
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЗАПИТІВ МОЛОДІ ТА ДЕРЖАВИ	20
2.1 Аналіз формування та реалізації молодіжної політики в країнах Європейського Союзу	20
2.2 Аналіз молодіжної політики України	27
2.3 Аналіз молодіжної політики Марганецької громади Дніпропетровської області	37
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЗАПИТІВ МОЛОДІ ТА ДЕРЖАВИ	47
3.1 Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації	47
3.2 Перспективи впровадження молодіжної стратегії	58
3.3 Механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади Дніпропетровської області	63
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. Сталий розвиток громади тісно контактує з молоддю, яка є розвиненою соціальною групою з бажанням до змінотворення. Молодь найпродуктивніше вирішує соціально-демографічні проблеми. Природний процес зміни поколінь безпосередньо залежить від молоді, забезпечуючи кількісне оновлення населення країни та збереження нації. Молодь завжди стоїть на шляху соціально-політичних реформ у державі, швидко реагуючи на інноваційні зміни та запроваджуючи різні соціальні зміни. Саме здатність молодих людей до активних дій та творчих змін відіграє вирішальну роль у формуванні перспектив процесу державотворення. Тому одним із найважливіших стратегічних завдань розвитку кожної країни є формування та реалізація ефективної, збалансованої та соціально орієнтованої молодіжної державної політики.

Молодіжна політика держави завжди повинна бути спрямована на майбутнє та відповідати певним змінам у суспільстві. У цьому відношенні, політика суттєво відрізняється від будь-якого громадського порядку своїм призначенням і характером. Дивлячись на процеси глобалізації сьогодення, реалізація дійсно ефективної національної молодіжної політики в Україні країні повинна бути особливою та пріоритетною діяльністю держави. Тому сьогодні важливо проаналізувати створення механізмів молодіжної політики, покращити значення державних інституцій та їх роль у розробці і впровадженні практичних кроків щодо поліпшення нагальних проблем молоді.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних підходів та розроблення нових актуальних напрямків удосконалення державної молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави.

Відповідно до мети, в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи державної державної молодіжної політики;
- провести аналіз формування та реалізації молодіжної політики в країнах Європейського Союзу;
- провести аналіз молодіжної політики України;
- провести аналіз молодіжної політики Марганецької громади Дніпропетровської області;
- сформулювати напрямки удосконалення державної молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави;
- розробити модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації;
- сформулювати перспективи впровадження молодіжної стратегії;
- розробити механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади Дніпропетровської області.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення державної молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державного управління у сфері молоді.

Методологічною основою дослідження є науково обґрунтовані тлумачення процесів та явищ в економіці, діалектичний, логічний і системний підходи до їх розгляду. Для теоретичного розгляду різних аспектів проблеми використовуються методи аналізу і синтезу (можливості адаптації світових практик в Україні для створення єдиної інформаційно-комунікативної інфраструктури та е-уряду), моделювання (формулювання моделі державного регулювання інформаційної сфери суспільства та міжсекторної взаємодії в цій області), абстрагування й узагальнення (визначення шляхів вдосконалення організаційно-правового забезпечення

державної політики в галузі інформаційної безпеки України, порівняння й уточнення новітніх функціоналів системи державного управління). Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти, пов'язані з реалізацією державної молодіжної політики України, а також результати наукових досліджень вчених у даній галузі.

Інформаційною базою дослідження є дані Державної служби статистики України, Міністерства молоді та спорту, Міністерство культури та інформаційної політики, вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, фінансова та статистична звітність досліджуваного медичного закладу, матеріали інтернет-ресурсів.

Практичне значення результатів, які було отримано, полягає у тому, що вони можуть слугувати базою для подальшого розвитку та удосконалення процесу державного управління у сфері молоді України.

Особистий внесок здобувача. Результати дослідження, які містяться в кваліфікаційній роботі магістра є самостійними розробками і пропозиціями автора.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з _ найменувань, додатків. Основний текст викладений на 66 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить таблиць, 12 рисунків, 2 додатки.

Публікації за темою дослідження.

1. Бесараб В. А. Державна молодіжна політика в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Ізмаїл, 6 жовтня 2023 р.): у 2 ч. Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. С.67-68.

2. Бесараб В.А. Інноваційні механізми реалізації молодіжної політики в Україні *Актуальні питання та перспективи проведення наукових досліджень: матеріали V Міжнародної студентської наукової конференції*, м. Тернопіль, 6 жовтня, 2023 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С.58-61.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Становлення і розвиток української держави відбувається на тлі процесів глобальної трансформації. Це, безумовно, зумовлює потреба постійної модернізації держави у всіх сферах життєдіяльності. Успіх і безповоротність прогресивних змін залежить не стільки від зусиль самої держави, скільки від розширення соціальної бази реформ і підвищення активності цивільного суспільства. Найбільш активною частиною суспільства є молодь, що має в собі величезний інноваційний потенціал, необтяжена стереотипами минулого і, відповідно, що може долати інертність і прискорювати перетворення. Успішна модернізація України можлива за умови зміни підходів до формування і реалізації державної молодіжної політики.

Державна молодіжна політика України і окремі аспекти її формування і реалізації вже неодноразово ставали об'єктом дослідження сучасних українських учених.

Питанням цієї проблематики приділили основну увагу в своїх дослідженнях М. Головатий, М. Канавець, Л. Кривачук, О. Кулініч, Н. Метелкіна, С. Орлів, І. Парубчак, М. Перепелиця, Р. Сторожук та інші. Проте переважна більшість публікацій присвячена дослідженню проблем соціології молоді, теорії і практиці державного управління у сфері реалізації державної молодіжної політики. Дослідження правових проблем формування і реалізації державної молодіжної політики в Україні носять фрагментарний характер. У зв'язку з цим доцільно звернутися до досвіду і результатів російських дослідників.

Серед сучасних російських учених, правових проблем формування і реалізації державної молодіжної політики, що займаються дослідженнями,

можна виділити роботи Е. Балашова, З. Зумакулова, А. Кочеткова, С. Лукова, Р. Тимофієва.

Для сучасного періоду розвитку українського суспільства і держави характерне посилення ролі молоді в соціальному розвитку. Молоде покоління є потенційним носієм всіх соціальних функцій, тому залучення молоді до активного суспільного життя — заства майбутнього прогресу. Все це вимагає певних змін у відношенні до молоді (не тотальний патерналізм, а створення умов і гарантій, передусім правових, для соціалізації молодих громадян).

У сучасній науці відсутня універсальне визначення поняття "молодіжна політика". Як правило, основні концепції молодіжної політики базуються на двох стратегіях, що розрізняються ступенем участі держави і не урядових інституцій в регулюванні молодіжного питання: держава бере на себе провідну роль або розділяє відповідальність з інститутами громадянського суспільства, або зовсім поступається першорядну роль недержавних інститутів.

Поява в науковому звороті понять "Молодіжна політика" і "державна молодіжна політика" пов'язана з соціальноекономічними змінами другої половини 20 століть і зміною ролі молоді в соціальному прогресі. Молодіжна політика тісно пов'язана з динамікою конкретних суспільних змін, тому виділення такої сфери в діяльності держави обумовлює поступальний розвиток нашого суспільства на дороги становлення України як демократичну, соціальну і правову державу.

Молодіжна політика — певна система ідей, теоретичних положень стосовно місця, ролі та перспектив молоді в суспільстві, закріплених у законодавчих, нормативних актах, інших документах, а також діяльністю суб'єктів молодіжної політики щодо втілення цих теоретичних положень у реальність. Молодіжна політика здійснюється в суспільстві у всіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів

молодіжної політики. Суб'єктами її провадження є всі суспільні інституції, що взаємодіють безпосередньо чи опосередковано з молоддю, а також сама молодь. Молодіжна політика — це комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді.

Молодіжна політика охоплює всі сфери життєдіяльності молоді, включає в себе всі питання, пов'язані з формуванням і вихованням молоді, охоплює всі процеси соціалізації, всю сукупність ідей щодо місця і ролі молоді в суспільстві та їхню реалізацію. Молодіжна політика є сукупністю дій всіх державних і громадських інституцій, проте кожний її суб'єкт, соціальна інституція здійснює її диференційовано відповідно до своїх потреб і можливостей з урахуванням місцевих умов.

Молодь є ключовим ресурсом для будь-якої країни, оскільки вона є основою майбутнього суспільства. У зв'язку з цим розробка і реалізація ефективної молодіжної політики є важливим завданням для будь-якої держави, в тому числі й для України.

Молодіжна політика — це діяльність держави, органів місцевого самоврядування та громадського сектору, спрямована на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси.

Метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті.

Основні завдання молодіжної політики:

- 1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;

- 2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку,

працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;

3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

4) сприяння інституційному розвитку молодіжних громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;

5) розвиток молодіжної інфраструктури;

6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва.

Об'єкт молодіжної політики – молодь як соціальна група певного віку, головний людський ресурс для розвитку, позитивних соціальних змін і технологічних інновацій, основна національна цінність держави.

Суб'єкти молодіжної політики – державні та регіональні органи влади, громадські організації та об'єднання, профспілки, політичні партії, соціальні інституції медицини, освіти, культури, науки, міжнародні організації, окремі громадяни і безпосередньо молодь.

Вплив держави як основного суб'єкта молодіжної політики на молодь (об'єкт політики) здійснюється відповідно до основних завдань молодіжної політики.

Специфіка здійснення молодіжної політики суспільства полягає в тому, що молодь одночасно може відігравати роль як об'єкта, так і суб'єкта цієї політики, працюючи в органах виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднуючись в молодіжні громадські організації, беручи участь у неформальних молодіжних об'єднаннях. Діяльність названих організацій забезпечує встановлення зворотного зв'язку в системі державно-управлінських відносин. Зворотний зв'язок надає інформацію суб'єкту управління про стан об'єкта управління, дає можливість державі знаходити найбільш оптимальні шляхи вирішення проблем молоді.

На сучасному етапі свого розвитку молодіжна політика в Україні має такі пріоритетні напрями: зайнятість молоді, здоровий спосіб життя, патріотичне виховання та залученість молоді до молодіжної політики і молодіжної роботи (рисунок 1.1).

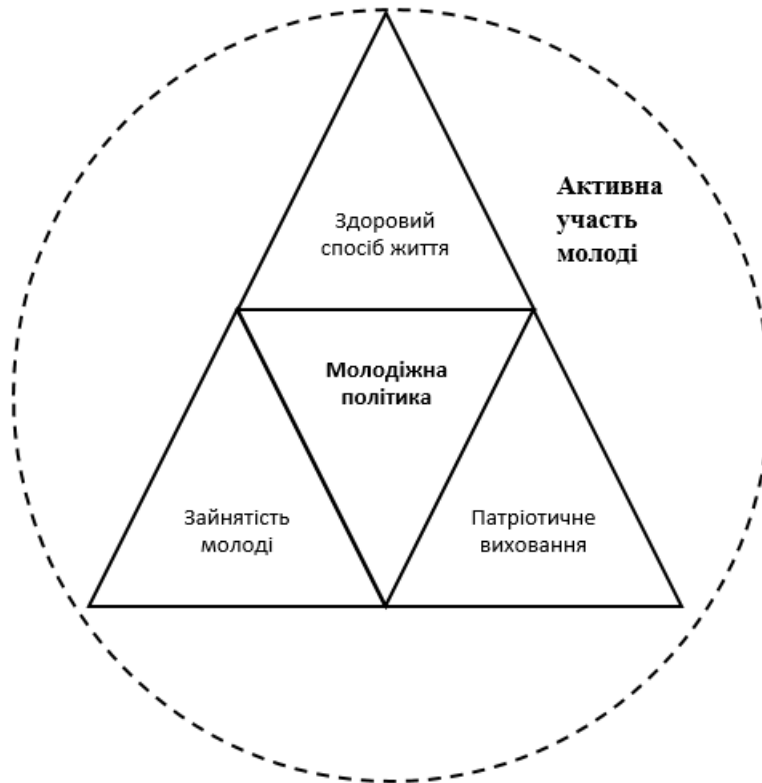

Рисунок 1.1 - Пріоритетні напрями розвитку молодіжної політики в Україні

Джерело: розробка автора

Суб'єктами молодіжної політики є держава, державні органи (що практично реалізують цю політику), політичні партії, громадські організації та об'єднання, профспілки, соціальні інститути (освіти, культури), окремі громадяни і, обов'язково, самі молоді люди.

Молодіжна політика в Україні здійснюється з дотриманням низки принципів. Термін «принцип» означає основні, найзагальніші вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу і соціальну сутність вища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості. Основні принципи молодіжної політики в Україні наведені на рис. 1.2..

Рисунок 1.2 - Основні принципи молодіжної політики в Україні

Джерело: систематизовано автором

Принцип рівності прав молоді означає недопущення надання привілеїв чи встановлення обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, мови, етнічного чи соціального походження, сімейного чи майнового стану, місця проживання бо іншими ознаками. Молодь має право на рівний доступ до відповідних програм та послуг, незалежно від зазначених характеристик.

Принцип субсидіарності означає, що найбільше повноважень мають ті органи влади, які є найближчими до молоді і на рівні яких вирішення завдань та надання послуг є більш ефективними і менш ресурсовитратними.

Принцип наукової обґрунтованості передбачає врахування статистичної інформації, соціологічних досліджень та формування загальної стратегії щод того, в якому напрямі буде відбуватися реалізація молодіжної політики.

Принцип ефективності та результативності означає, що при складанні програм та розробці заходів молодіжної політики всі її суб'єкти мають обґрунтувати максимальне досягнення цілей при залученні мінімального обсягу ресурсів.

Принцип участі молоді передбачає створення механізмів та гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації молодіжної політики, повагу до поглядів та переконань молоді.

Принципи міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії означають залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів молодіжної роботи, будь-яких інших заінтересованих сторін до формування та реалізації молодіжної політики.

Дотримання принципів молодіжної політики забезпечує здійснення заходів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів молоді, формування її активної громадської позиції та розвиток її потенціалу.

У грудні 1965 р. на 1390-му пленарному засіданні ООН було прийнято Декларацію про поширення серед молоді ідеалів миру, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами. Цей документ містить заклик до урядів держав, неурядових організацій і молодіжних рухів визнати принципи, закріплені в Декларації, та забезпечити їх дотримання шляхом впровадження відповідних заходів. Декларація ООН містить 6 принципів (рисунок. 1.3)

Стратегія ООН щодо розвитку молодіжної політики спрямована на сприяння посиленню впливу та розширенню дій на глобальному, регіональному та національному рівнях для задоволення потреб, створення агентства та просування прав молодих людей у всьому їхньому різноманітті в усьому світі, а також для забезпечення їх залучення та участі в реалізації, перегляд і подальші заходи щодо Плану сталого розвитку на період до 2030 року, а також інших відповідних глобальних планів і рамок.

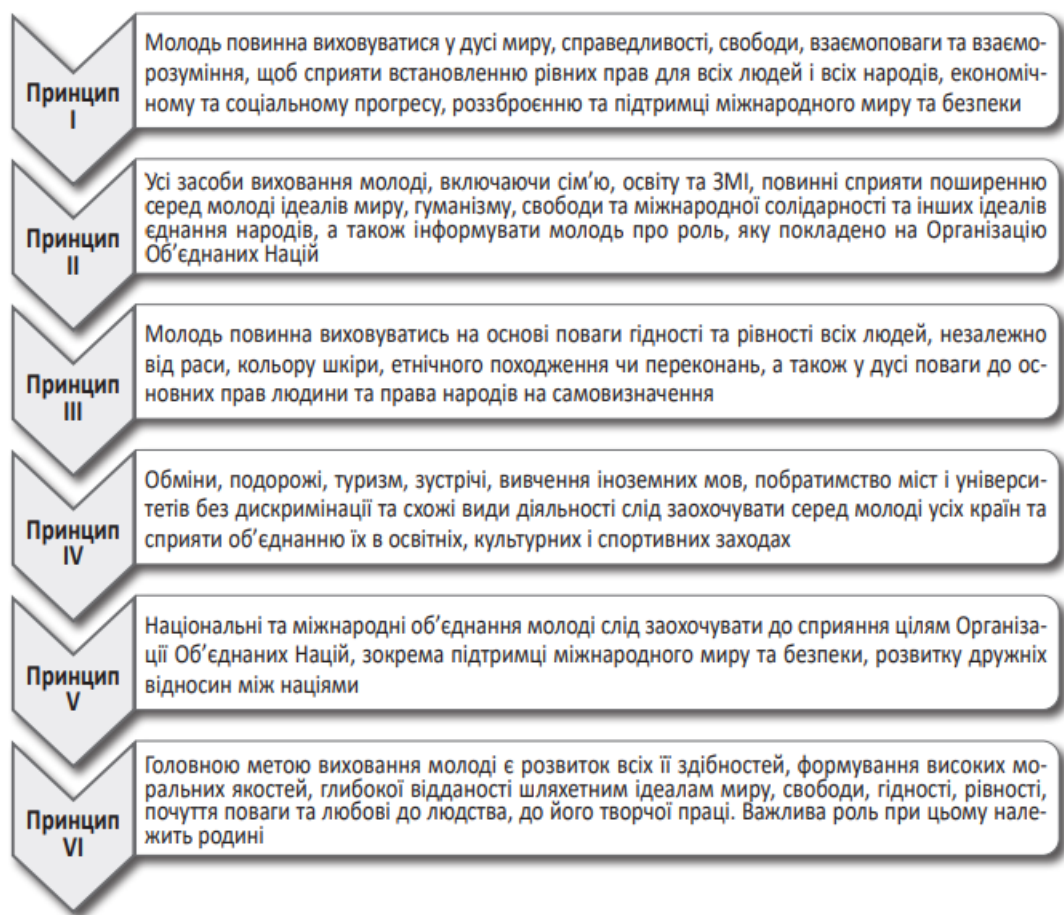

Рисунок 1.3 - Принципи Декларації ООН 1965 р. про поширення серед молоді ідеалів миру, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами

Джерело: [1].

Процес Молодіжної декларації чітко підкреслив спільне відчуття молодими людьми необхідності вирішення глобальної кризи освіти та інших одночасних і взаємопов'язаних глобальних проблем, таких як пандемія COVID-19, кліматична криза, зростання нерівності, конфлікти тощо.

Молоді люди визнають свою ключову роль як активних агентів позитивних змін у вирішенні цих криз і забезпеченні справжніх трансформаційних змін - таких, які є системними, довгостроковими, інклюзивними та репрезентативними. Таким чином, основним ключовим посланням процесу Молодіжної декларації є заклик молодих людей бути суттєво залученими як повноправні партнери, а не лише бенефіціари, до освітньої політики та прийняття рішень, працюючи разом зі своїми урядами,

вчителями, громадянським суспільством, міжнародними організаціями, ООН та інші щодо трансформації освіти.

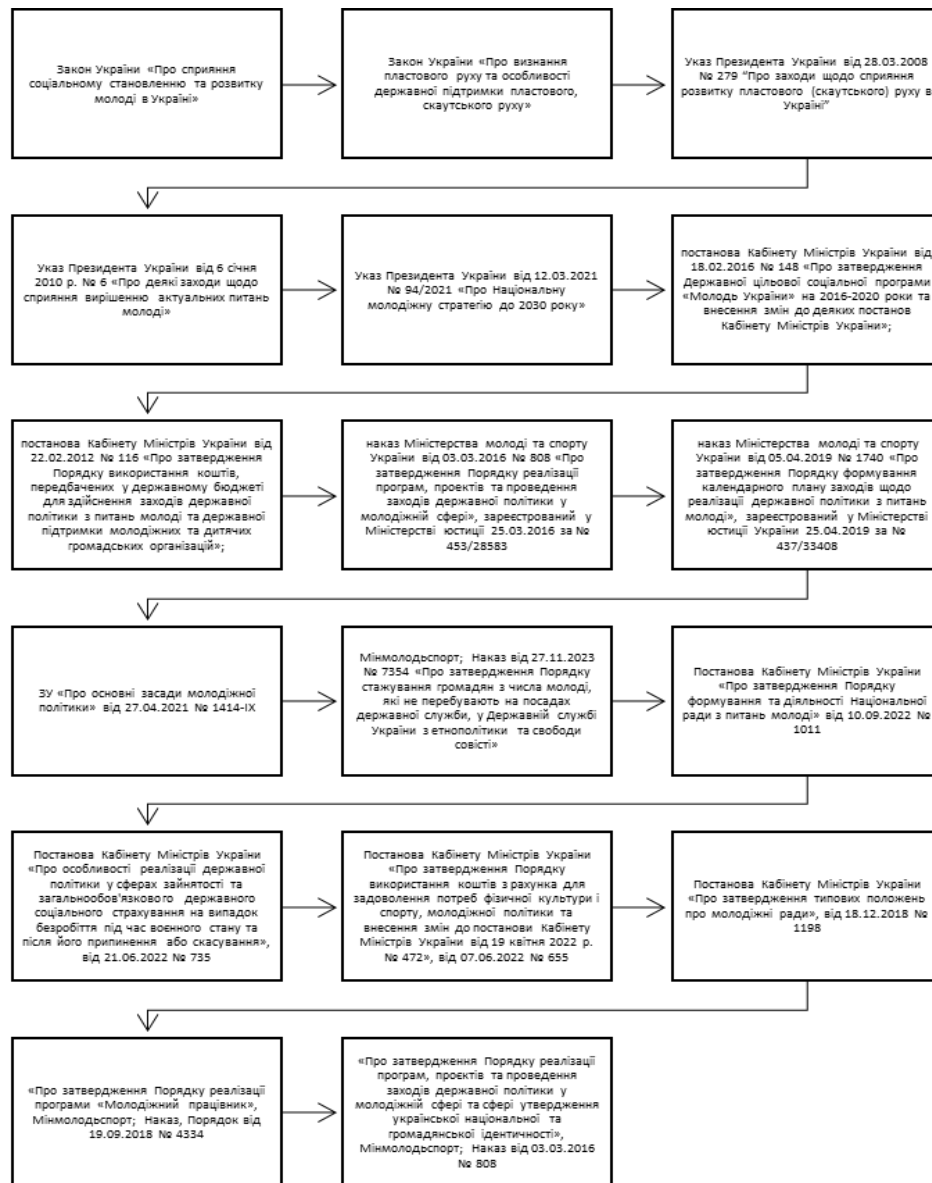

Рисунок 1.4 – Аналіз нормативно-правового забезпечення молодіжної політики в Україні

Джерело: систематизовано автором

В процесі написання роботи було проведено дослідження нормативно-правового підґрунтя розвитку молодіжної політики в Україні, детальний аналіз представлений на рисунку 1.4.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЗАПИТІВ МОЛОДІ ТА ДЕРЖАВИ

2.1 Аналіз формування та реалізації молодіжної політики в країнах Європейського Союзу

Євроінтеграційний курс України спрямований на детальне вивчення досвіду європейських країн з метою пошуку орієнтирів для подальшого розвитку молодіжної політики. Системне вивчення європейського досвіду реалізації молодіжної політики сприяє виявленню та вирішенню її проблем. Особливістю процесу формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні є те, що як державні інституції, так і громадянське суспільство мають враховувати особливості вітчизняних історичних традицій роботи з молоддю, а також сучасні потреби молодих громадян, суспільства та стан.

Умовно молодіжну політику європейських країн можна розділити на статичні (країни Північної Європи) та динамічні (Великобританія, Данія, країни Середземномор'я). Насправді динамічна модель є більш прийнятною для України, оскільки дозволяє активно трансформувати молодіжну політику відповідно до мінливих потреб молоді, а статична модель забезпечує мінімальний і стійкий вплив на цільову групу населення.

Загальною тенденцією розвитку молодіжної політики в країнах Західної Європи є перехід від допомоги деяким найбільш вразливим категоріям молоді до реалізації соціальних програм, які охоплюють більшість молоді. Така переорієнтація зумовлена приходом до влади соціал-демократичних урядів, які висунули й розвинули ідею визнання відповідальності держави за інтеграцію всієї молоді в суспільство.

За роки незалежності України була розроблена достатня законодавча база для молоді, про що свідчить наявність багатьох нормативно-правових актів: Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні»; Указ Президента України «Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року»; Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»; Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю»; Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»; Закон України «Про освіту»; та інші.

Законодавчі рішення щодо молодіжної політики в Україні приймалися переважно залежно від політичної ситуації в суспільстві. Однак у процесі розвитку галузевої законодавчої бази молодь перестала сприйматися як пасивний об'єкт управління, а стала рівноправним партнером влади. Крім того, сформована досить комплексна та потужна нормативно-правова база, яка передбачає регулювання молодіжної політики за всіма її основними напрямками.

На нашу думку, у сфері молодіжної політики України доцільно реалізувати рекомендації Ради Європи, якими визначено 11 індикаторів національної молодіжної політики. Вперше вони були оприлюднені в 2001 році.

У преамбулі документа зазначено, що 11 індикаторів слід розглядати як орієнтир для молодіжних працівників А молодіжні ГО, які можуть захищати інтереси молоді, можуть використовувати їх як інструмент для лобіювання. За цими показниками також можна оцінити сучасний стан молодіжної політики. Розглянемо ці показники в короткому порівнянні з національною специфікою їх дотримання.

Індикатор 1. Неформальна освіта (підвищення ролі неформальної освіти – навчання поза формальною шкільною системою; розвиток молодіжних ініціатив, молодіжних клубів та молодіжних організацій). Щодо розвитку неформальної освіти, то в Україні маємо досить невтішні показники: лише 10% молоді були залучені до неформальної освіти (3% – на платній основі, 7% – на

безоплатній). Низка місцевих програм визначила пріоритет розвитку неформальної освіти, але без наявної молодіжної інфраструктури, достатнього фінансування та інформаційної підтримки підвищити цей показник неможливо. Особливо гостро ця проблема стоїть на рівні новостворених об'єднаних територіальних громад.

Програма, як комплексний документ, передбачає сприяння якісним змінам у молоді через пропозиції щодо реформ у молоді на місцевому, регіональному та національному рівнях. Такі заходи включають удосконалення управлінської та інноваційної спроможності, співпрацю молодіжних організацій у країнах-партнерах та сприяння новим формам освіти молоді. Проекти підтримують розвиток діалогу про реформи, співпрацю, нетворкінг та різноманітні освітні заходи для молоді. Такі програми, створюючи альтернативу звичайним заходам на державному рівні, привносять нове розуміння інформаційно-просвітницької діяльності, методів, засобів і методик роботи з молоддю.

Ініціатива EU4Youth допомагає країнам Східного партнерства заохочувати активну участь молоді в економічному розвитку. Молодіжне вікно Східного партнерства, як частина програми, пропонує можливості прямого фінансування проектів молодіжних громадських організацій за програмою Erasmus+.

17 березня 2016 року вперше було підписано Український молодіжний пакт 2020 з метою об'єднання зусиль компаній, держави та освіти для вирішення проблем зайнятості молоді. Ініціатива реалізована Центром «Розвиток КСВ» спільно з Міністерством молоді та спорту України та реалізується в рамках Європейського пакту для молоді. Українська ініціатива є однією з найактивніших у Європі та наразі об'єднала 38 організацій в Україні, які взяли на себе зобов'язання сприяти щонайменше 300 партнерствам між бізнесом та сектором освіти та спільно забезпечити 10 тис. місць для стажування та працевлаштування молоді.

Безпосередня реалізація молодіжної політики потребує спеціальної

підготовки. Що стосується роботи з молоддю в країнах Європи, то, на думку експертів Директорату Ради Європи, вона залежить від вектора державного впливу [6]. Тому в Європі існують різні концепції роботи з молоддю, які базуються на відповідних традиціях, змісті роботи та завданнях, які ставляться перед фахівцями.

Незважаючи на ці відмінності у виборі моделей молодіжної політики в європейських країнах, вдалося виробити єдині підходи до включення молоді в суспільні процеси. Про це свідчить прийняття Європейської хартії про участь молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях (далі – Хартія). В основу Хартії покладено три положення:

- участь молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях має стати частиною загальної політики залучення громадян до громадського життя;

- місцева та регіональна влада переконана, що стратегії, які реалізуються в усіх областях, повинні включати молодіжний компонент. У зв'язку з цим вони зобов'язуються дотримуватися положень Хартії та забезпечувати на практиці різні форми участі молоді в суспільстві, які визначаються за згодою з молоддю та її представниками;

- положення та різні форми участі в житті суспільства, закріплені в Хартії, стосуються всіх молодих людей без будь-якої дискримінації.

Хартія пропонує основні напрями інтеграції молоді в суспільство. По-перше – впровадження політики, спрямованої на підвищення зайнятості молоді та боротьбу з безробіттям. По-друге, запровадження політики у сфері освіти та навчання, яка сприятиме участі молоді в житті суспільства.

Спільними позитивними рисами європейських країн у формуванні та реалізації молодіжної політики є:

- наявність соціальних зв'язків між владою, молоддю та суспільством через використання механізму консультацій;

- проведення інформаційно-просвітницької діяльності;

- гарантії свободи культурного, творчого та політичного самовираження;

- дотримання культури безперервної загальної та професійно-технічної освіти;
- надання державної підтримки молодим сім'ям;
- звернення особливої уваги на представників «групи ризику», до яких належать люди з особливими потребами та неповнолітні (молоді) злочинці;
- підтримка та стимулювання активного дозвілля;
- дослідження труднощів, з якими стикається молодь;
- розширення міжнародних зв'язків між молоддю.

На сьогоднішній день реалізація молодіжної політики в Європі здійснюється на основі Стратегії молодіжного департаменту Ради Європи до 2030 р.

Основними пріоритетами цієї Стратегії є наступні питання:

- активізація плюралістичної демократії, з особливим акцентом на підвищення потенціалу молодіжних НУО для сприяння розвитку демократії участі та демократичної громадянськості в межах та за межами їх членства; на зміцнення молодіжної політики та роботи з молоддю щодо усунення перешкод для участі молоді у суспільно-політичному житті;
- доступ молоді до прав, з особливим акцентом на сприяння прогресу в імплементації стандартів Ради Європи, що стосуються доступу молоді до прав;
- співіснування у мирних та інклюзивних суспільствах;
- робота з молоддю, з особливим акцентом на підвищення її якості.

Згідно з цим документом пріоритети роботи з молоддю повинні бути реалізовані за допомогою:

- міжурядового співробітництва на загальноєвропейському рівні з питань розробки та реалізації молодіжної політики на основі стандартів Ради Європи;
- надання допомоги в розробці молодіжної політики в державах-членах через двосторонні та багатосторонні заходи з підтримки;
- підвищення потенціалу молодих розповсюджувачів (молодіжних лідерів та осіб, які працюють з молоддю), зокрема, за посередництвом

Європейських молодіжних центрів та їх програм освіти та професійної підготовки;

- ефективного управління та участі молоді, зокрема через систему спільного управління, що об'єднує молодь і представників влади для прийняття рішень, які повинні стати основною платформою для розвитку загальноєвропейського консенсусу, легітимності та багатосторонньої відповідальності у роботі з молоддю;

- фінансової підтримки розвитку молодіжних НУО, зокрема через Європейський молодіжний фонд;

- інновацій в роботі з молоддю, молодіжній політиці та дослідженнях з проблем молоді;

- співпраці між політиками, практиками та науковцями з питань роботи з молоддю;

- підвищення якості роботи і встановлення стандартів у сфері молодіжної політики;

- активної роз'яснювальної роботи серед молодих людей, що перебувають у несприятливому становищі, та їх залучення;

- прогнозування майбутніх тенденцій, викликів та можливостей.

Загальною метою молодіжної політики в більшості економічно розвинених європейських країн є сприяння безконфліктній інтеграції молоді в суспільство.

Європейська комісія організована тематичними генеральними директоратами. Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури (DG EAC) відповідає за політику ЄС щодо освіти, молоді, спорту, культури та відповідні програми фінансування ЄС. Молодіжна діяльність DG EAC спрямована на надання молоді права голосу та участі в суспільстві, зміцнення діалогу з політиками та забезпечення їх представленості у виробленні політики ЄС. Ініціативи на підтримку цього включають програму Erasmus+ , яка пропагує ідеали громадянства, солідарності та толерантності серед громадян віком від 13 до 30 років за допомогою

різноманітних проектів, волонтерської діяльності та схем обміну. Діяльність DG EAC, пов'язана з молоддю, визначена Молодіжною стратегією ЄС на 2019-2027 роки, спрямованою на сприяння участі молоді в суспільстві та забезпечення рівних можливостей для молодих людей у сфері праці та освіти. Молодіжна стратегія ЄС має три основні цілі:

- Залучати, сприяючи участі молодих людей у громадянському та демократичному житті

- З'єднувати молодих людей у всьому Європейському Союзі та за його межами, сприяти добровільній участі, навчальній мобільності, солідарності та міжкультурному розумінню

- Розширити можливості, підтримуючи розширення можливостей молоді через якість, інновації та визнання молодіжної роботи

Серед основних інститутів Ради Європи, які приймають рішення в галузі молодіжної політики та реалізують їх на практиці, слід виділити:

- Директорат у справах молоді та спорту (входить до складу Генерального директорату з питань освіти, культури та спадщини, молоді та спорту Ради Європи).

- Європейський керівний комітет у справах молоді (CDEJ).

- Консультативна рада у справах молоді (Advisory Council on Youth) (включає 30 представників неурядових молодіжних організацій).

- Об'єднана рада у справах молоді (Joint Council on Youth) – орган спільного прийняття рішень, що об'єднує CDEJ та Консультативну раду.

- Програмний комітет у справах молоді (Programming Committee on Youth), який є органом спільного прийняття рішень, що складається з 8 членів від кожної з CDEJ та Консультативної ради. До його завдань входить встановлення, контроль та оцінка програм Європейських молодіжних центрів та Європейського молодіжного фонду.

- Європейські молодіжні центри. Перший був створений 1972 р. у Страсбурзі. У 1995 р. було створено другий молодіжний центр у Будапешті. Європейські молодіжні центри щорічно проводять тренінги спільно з

європейськими молодіжними організаціями. Комітетом міністрів Ради Європи було започатковано центри фінансової підтримки для фінансування міжнародних заходів, які проводяться молоддю для молодих людей. Завдяки роботі центрів молодіжні організації можуть реалізовувати багатосторонні проекти. Загальна рада приймає рішення з урахуванням програм молодіжних центрів, і ставить загальні політичні напрями. Ця рада складається з 12 представників урядів країн-учасників та 12 представників молодіжних організацій. Кожен має один голос.

- Європейський молодіжний фонд (EYF). Ця організація надає фінансову підтримку молодіжним заходам, з річним бюджетом близько €3 млн.

- Конференції європейських міністрів у справах молоді. Перша Європейська конференція міністрів у справах молоді відбулася у Страсбурзі 1985 р.

Таким чином, ми бачимо досить розгалужений та розвинений апарат управління молодіжною політикою, який активно функціонує і безпосередньо в рамках Європейського союзу. Тим не менш, ЄС має і свої інститути, які відповідають за проведення молодіжної політики та різних заходів у сфері розвитку молоді. Головний із них Європейський парламент – представницький та консультативний орган ЄС з питань охорони навколишнього середовища, культури, освіти, молодіжної політики. Значну роль у прийнятті рішень у галузі молодіжної політики на території Європейського Союзу відіграє Європейська комісія.

2.2 Аналіз молодіжної політики України

Сучасна Україна, як і багато інших країн світу, стикається з численними викликами в галузі молодіжної політики. Молодіжна політика в Україні у XXI ст. зазнала змін і перетворень. З одного боку, це свідчить проотребу відповідати на зростаючі потреби та виклики молодого покоління, з

іншого – про те, що держава постійно прагне покращувати якість життя молоді.

Початок ХХІ ст. у сфері молодіжної політики все ще характеризувався низькою залученістю молоді до роботи організацій громадянського суспільства, низькою активністю щодо участі у політичних процесах країни.

Ця тенденція тривала до подій на Майдані у 2013 р., коли молоді громадяни розпочали протести як реакцію на рішення Кабінету Міністрів України про зупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Саме молодь брала найактивнішу участь у Революції Гідності у 2014 р. У цей період серед молоді розпочалося активне формування волонтерського руху та виявлення високого рівня довіри й підтримки Збройних Сил України.

Після Революції Гідності у 2014–2015 рр. громадянське суспільство мало найвищий рівень впливу на владу, який у наступні роки дещо зменшився, але все ще був важливим. Пік зростання громадянської активності молоді припав на 2014–2015 рр.

Характерною рисою молодіжної політики цього періоду стала зміна вектору самої молодіжної політики – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі». З 2016 р. в Україні почала реалізовуватися програма «Молодіжний працівник», щорічно присуджуватися Премія Кабінету Міністрів України за особливі заслуги молоді у розбудові України.

При цьому відбувалося сприяння розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні, збільшення кількості молодіжних консультацій та збільшення чисельності молодіжних центрів, створення державної установи «Молодіжний центр України», проведення національного конкурсу «Молодіжна столиця України», надання фінансової підтримки проектам громадських організацій для молоді та дітей, розширення співпраці з міжнародними молодіжними організаціями, налагодження молодіжного обміну між Україною та Польщею, Україною та Литвою тощо.

Україна посідає перше місце серед країн Східного Партнерства за кількістю проведених заходів та їх учасників. За даними SALTO, протягом 2014–2017 рр. 816 українських волонтерів взяли участь у 715 проєктах. Протягом вказаного періоду 4636 молодих українців взяли участь у 611 молодіжних обмінах та 2409 молодіжних працівників взяли участь у 809 заходах з розвитку мобільності молодіжних працівників.

У 2017 р. Міністерство молоді та спорту України продовжило роботу з розвитку та інституціалізації молодіжних центрів в Україні. Затверджено Типове положення про молодіжні центри, внесено зміни до Бюджетного кодексу України щодо підтримки діяльності молодіжних центрів, затверджено Національний знак якості для молодіжних центрів. З метою підтримки існуючих молодіжних центрів усіх форм власності та допомоги в розвитку нових центрів утворено Асоціацію молодіжних центрів України за участі 42 представників молодіжних центрів України.

2017–2018 рр. – це період зниження активності молоді, як і всього населення країни. За політичним життям в Україні стежили менше 10% молодих людей, а громадянська активність молоді, в основному, проявлялась в облаштуванні простору свого населеного пункту та організації соціального життя у своїй громаді.

У 2019 р. соціологи відзначили вищу явку молоді на президентських виборах, що відповідним чином позначилося на рівні довіри до політиків, серед молоді різко впав відсоток тих, хто не довіряє політикам і владі – з 51,1% до 27,6%.

У вересні 2020 р. було створено Українську асоціацію молодіжних рад, яка об'єднала 38 молодіжних рад із 20 регіонів України. Робота молодіжних рад отримує підтримку та активізацію, молодь додалі активніше залучається до формування молодіжних програм та розвитку громад.

Також, на місцевому рівні позитивний вплив на розвиток молоді мають інструменти електронної демократії, які активно розвиваються в громадах, наприклад громадські бюджети участі.

Прикладом позитивних зрушень є стрімкий розвиток кіберспорту в Україні, який на початку вересня 2020 р. влада офіційно визнала видом спорту. Знаковою подією стала презентація стратегії розвитку кіберспорту, підготовленої Українською професійною асоціацією електронного спорту, та початок співпраці з Дитячим фондом ООН в Україні, що свідчить про визнання на міжнародному рівні.

Переломним у формуванні та реалізації молодіжної політики став 2021 р. У цьому році було ухвалено Закон України «Про основні засади молодіжної політики», який визначає мету, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді у її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських об'єднань.

На сьогодні, в умовах воєнного стану, українська молодіжна політика реалізується на підставі Національної стратегії для молоді до 2030 р., метою якої є «створення можливостей для молоді, яка проживає в Україні, бути конкурентоспроможною, брати участь у житті суспільства, свідомо робити свій внесок у подальший його розвиток». Основними пріоритетами Стратегії є:

- безпека — підвищення безпечності середовища і посилення життєстійкості молоді;
- здоров'я — формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни;
- спроможність — залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей;
- інтегрованість — підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу.

Ці пріоритети поширюються на всі вікові категорії і реалізуються через завдання та заходи, що враховують особливості життя молоді.

В Україні до категорії «молодь» відносять громадян від 14 до 35 років. Про це зазначено у Законі України «Про основні засади молодіжної політики»: «молодь – молоді особи – особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах».

У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», прийнятій у 1992 р., до цієї категорії відносились громадяни України віком від 14 до 28 років незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять. У березні 2004 р. ВРУ прийняла рішення про перенесення верхньої межі молодіжного віку до 35 років. У різних країнах вікові інтервали групи «молодь» суттєво різняться (табл. 2.1).

Із наведеної інформації стає зрозумілим, що в Україні верхня межа молодіжного віку є найвищою серед зазначених країн. Домінуючою моделлю в Європі є вік молоді 15–29 років. Для забезпечення статистичної співставності при аналізі становища молоді та розробці рекомендацій щодо молодіжної політики на глобальному рівні категорія «молодь» визначається як індивіди 15–24 років включно, що запроваджено статистичною класифікацією ООН.

Щодо верхньої межі молодіжного руху, то в наукових дослідженнях зазначається, що закінченням молодості є принаймні чотири найважливіші умови:

а) економічна незалежність, тобто відповідальність за придбання необхідних для власного існування засобів і здатність створювати їх;

б) особиста самостійність, тобто здатність ухвалювати рішення, які стосуються себе у всіх сферах існування, без чужої опіки, без будь-яких обмежень, окрім необхідних для існування в суспільстві;

в) самостійне розпорядження засобами, якими володіє особа і які необхідні для життя, незалежно від їх походження;

г) створення власного вогнища, незалежного від батьківського, взяття відповідальності за його підтримку і управління.

Таблиця 2.1 - Вікові інтервали соціально-демографічної групи «молодь»

Країни	Вікові межі групи «молодь», роки
Бельгія	12 – 29
Болгарія	15 – 29
Естонія	17 – 26
Італія	14 – 28
Іспанія	14 – 30
Латвія	13 – 24
Люксембург	12 – 29
Нідерланди	12 – 25
Німеччина	14 – 27
Польща	15 – 29
Словенія	15 – 29
Україна	14 – 34
Хорватія	15 – 29

Джерело: узагальнено автором

Чисельність молоді в Україні віком від 14 до 35 років станом на 1 січня 2022 р. дорівнювала 9969,3 тис. осіб, що складало 24,3% від загальної чисельності постійного населення країни. У порівнянні із 2017 р. чисельність молоді зменшилась на 1258,6 тис. осіб, або на 11,2% (рис. 2.1).

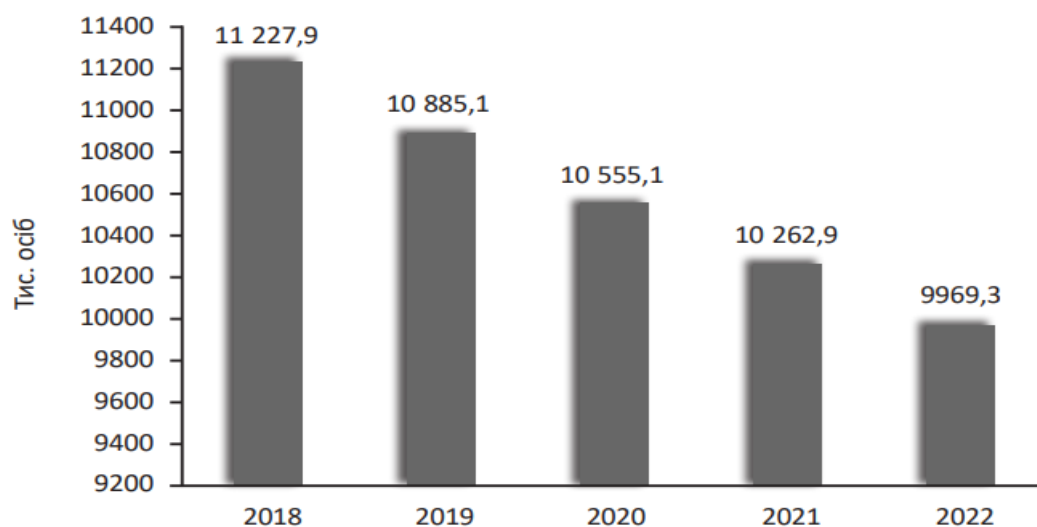

Рисунок 2.1 – Чисельність молоді України за 2018-2022 рр..

Джерело: Державна служба статистики України.

URL:

<https://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>

В розрізі Дніпропетровської області маємо таку картину за 2022 рік – рис. 2.2. Відповідно, дані показники відтоку молоді наразі тільки збільшуються, враховуючи військовий стан в країні та безпекову ситуацію для молоді. Необхідні термінові дії для створення сприятливих умов для життя, розвитку та самореалізації молоді. Державна молодіжна політика терміново вимагає внесення коригувань відповідно до сучасних запитів молоді та держави.

Політика повинна бути зосереджена на підростаючому поколінні та дозволяє молодим людям стати активними та відповідальними європейськими громадянами, які захищають права людини та повною мірою беруть участь у демократичному житті.

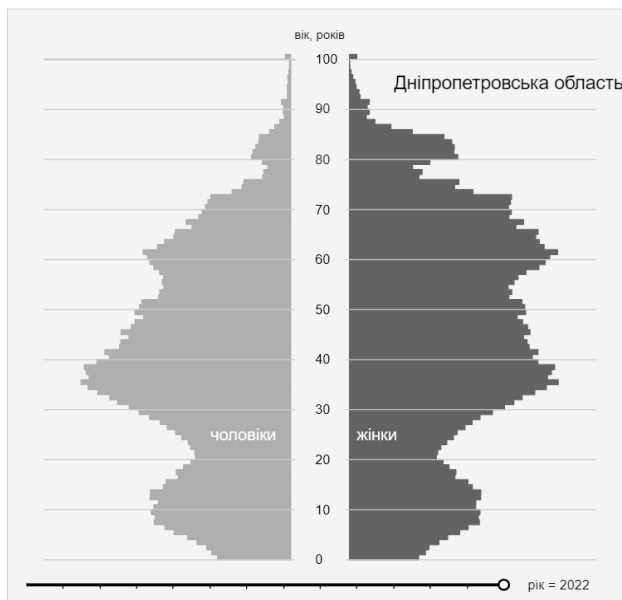
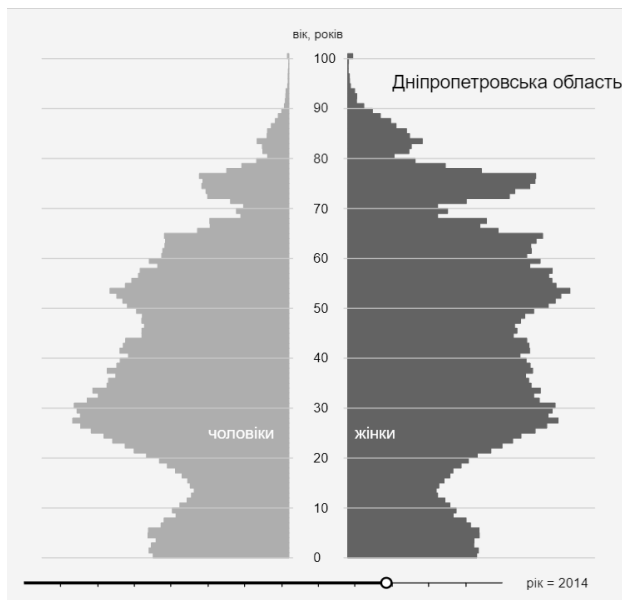

Рисунок 2.2 – Статеві-віковий розподіл населення (1914-2022)

Джерело: Державна служба статистики України. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>

Повномасштабне вторгнення в Україну мало значний вплив на її молодь. Близько 82% молоді повідомили, що зазнали втрат через війну.

- 50% у 2022 році проти 35% у 2021 році молодих людей висловлювали занепокоєння щодо свого здоров'я чи здоров'я своїх близьких.
- 22% у 2022 році проти 11% у 2021 році висловили стурбованість своїм психічним здоров'ям
- 40% у 2022 році проти 23% у 2021 році повідомили про відсутність продовольчої безпеки та нездатність задовольнити свої основні потреби.

- 27% молодих людей висловлюють занепокоєння щодо своєї фізичної безпеки

- 19% висловили занепокоєння обмеженими можливостями самореалізації та труднощами з працевлаштуванням.

Лише 1% молодих людей стверджує, що зараз вони беруть участь у відновленні своєї громади, тоді як 72% готові долучитися до таких починань.

Проте у звіті виокремлено кілька тенденцій серед молоді, які сприяють зміцненню стабільності українського суспільства:

- Значне зростання громадянської активності:
- Відсоток молоді, яка займається волонтерством, зріс з 20% до 42%.
- Кількість молодих людей, які долучилися до волонтерської діяльності протягом останніх 12 місяців, зросла з 6% у 2021 році до 30% у 2022 році.

- Зростає частка молоді (66%), яка не бажає емігрувати з України, порівняно з 49% у 2021 році. 76% молодих людей, які емігрували через війну, висловлюють бажання повернутися в Україну.

- Сильна єдність у баченні миру та майбутнього України:
- 86% респондентів вважають абсолютно неприйнятним варіант «Україна претендує лише на підконтрольну їй територію».

- 71% відкидають варіант миру з контролем території України з 23 лютого 2022 року.

- Збільшення підтримки членства в НАТО: 80% молодих людей зараз висловлюють підтримку, порівняно з 59% у 2021 році.

- Збільшення підтримки членства в ЄС: 85% молодих людей зараз висловлюють підтримку, порівняно з 57% у 2021 році.

- Підвищена толерантність до стигматизованих уразливих груп:
- Частка молоді, яка не бажає жити поруч із ромами, зменшилася з 44% до 35%.

- Відсоток молодих людей, які не бажають жити поруч із ЛГБТІК+ особами, зменшився з 31% до 28%.

Виходячи з цих даних, політики та громадянське суспільство в Україні повинні визначити пріоритетними такі дії:

- зосередження на справедливому доступі до охорони здоров'я, розширення фінансової допомоги та професійної освіти для молоді, інвестування в місцеву інфраструктуру, націлювання на вразливі групи за допомогою спеціалізованих програм,

- інтеграція голосів молоді в зусилля з розбудови миру та підтримка існуючих ініціатив щодо відновлення молоді.

Крім того, для залучення та інформування молоді слід використовувати ефективну комунікацію через популярні платформи. Ці заходи сприятимуть добробуту та активній участі молодих українців у розвитку та відродженні країни.

За даними звіту, головне, що хвилює молодь в Україні представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Основні цінності, які хвилюють молодь України, результати опитування

Цінності	2021	2022
Здоров'я (особисте та сімейне)	35%	50%
Перебої з електроенергією, нестабільний інтернет та мобільний (телефонний) зв'язок	-	50%
Відсутність грошей	46%	31%
Фізична безпека (особиста або сімейна)	-	27%
Психічне здоров'я (перепади настрою, депресія, тривога, самотність)	11%	22%

Джерело: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/undp-ua-impact-war-youth-eng-findings-recommendations.pdf>

Дослідження показує, що занепокоєння щодо як фізичного, так і психічного здоров'я зросло майже вдвічі, причому молоді жінки висловлюють більше занепокоєння – 54% (у порівнянні з 46% чоловіків). Однак зниження тривоги щодо фінансової стабільності свідчить не про прогрес, а про відсутність пріоритету, оскільки близько 40% молодих людей

все ще не можуть задовольнити свої базові потреби у 2022 році (на відміну від 23% у 2021 році).

Відповідно, початок військової агресії змінив і основні пріоритети молоді – таблиця 2.3.

Таблиця 2.3. – Основні пріоритети молоді України, результати опитування

Пріоритети	2021	2022
Сімейний добробут	63%	71%
Здоров'я	53%	62%
Кар'єра	47%	56%
Свобода особистого вибору	28%	52%
Багатство і процвітання	32%	41%

Джерело: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/undp-ua-impact-war-youth-eng-findings-recommendations.pdf>

У 2022 році максимальні значення залишилися незмінними, але їх показники помітно зросли, можливо, через переоцінку життєвих цінностей в умовах повномасштабного вторгнення. Цікаво, що юнаки та дівчата, які живуть за межами України, поставили особисту свободу на третє місце (60%), а користь своєї країни – на четверте (57%). Вони також надавали менше значення таким матеріальним цінностям, як багатство та кар'єра: у 2022 році майже 40% молоді не змогли задовольнити свої базові потреби (порівняно з 23% у 2021 році), що, можливо, відображає їхній досвід більшої нестабільності в цих сферах.

Дивно, але молоді люди у віці 14-19 років надають більшого значення своїй кар'єрі (64%) порівняно з людьми у віці 30-35 років (44%). Що стосується перспектив працевлаштування, учасники опитування визнали бізнес і підприємництво, а також ІТ найперспективнішими, подібно до відповідей у 2021 році. Однак відбулися зміни, оскільки тепер військова служба посіла третє місце за сприйманим успіхом.

Дослідження використання медіа та мови серед молоді показало наступні результати:

Найбільш популярні медіа-ресурси:

- Телеграм – 73%; YouTube – 54%; Instagram – 47%

Найменш популярні при цьому:

- Twitter – 7%; місцеві новини – 6%; радіо – 5%

Використання української мови серед молоді показало наступні результати в порівнянні з попереднім роком:

- На роботі/ у школі – 63% (+12%);
- У спілкуванні з друзями – 56% (+13%);
- З сім'єю – 58 % (+9%).

Відповідно до результатів, рекомендовано дії для політиків та громадянського суспільства

1. Зосередитися на покращенні доступу до справедливого медичного обслуговування, приділяючи особливу увагу послугам психічного здоров'я.
2. Розширити можливості фінансової допомоги та додаткового заробітку для молоді.
3. Створити умови для навчання молодого покоління (14-19) щодо різноманітності кар'єрних можливостей та кар'єрних шляхів
4. Використання для повідомлення важливої інформації та підвищення обізнаності серед молоді, використовуючи найдоступніші інформаційні платформи – Telegram, YouTube, Instagram.

Війна сильно вплинула на українську молодь, 82% з них повідомили про значні втрати в результаті. Наслідки конфлікту є далекосяжними та негативно вплинули на психічне здоров'я населення, тоді як сильна споживча інфляція у 27% значно вплинула на їхні засоби до існування. Навряд чи хтось в Україні зміг уникнути негативних наслідків війни. Навіть решта 18%, які не повідомили про жодні втрати, можуть не повністю усвідомлювати чи визнавати серйозність ситуації або вважати свій особистий досвід незначним у порівнянні з більшими трагедіями.

2.3 Аналіз молодіжної політики Марганецької громади Дніпропетровської області

На підставі проведеного аналізу визначено місію та стратегічне бачення розвитку Марганецької міської територіальної громади – бажаного стану соціально-економічної системи у майбутньому. Стратегічне бачення відображає те, куди громада має прийти в результаті реалізації Стратегії, а також той конкретний результат, який бажано досягти в майбутньому.

При розробці Стратегії враховані напрями регіонального розвитку, визначені Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, а також основні напрямки розвитку, визначені Стратегією регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року.

Стратегія, як вищий плановий документ, визначає довгострокові перспективи з урахуванням потреб майбутніх поколінь і вимагає зосередження фінансових, фізичних та людських ресурсів.

Ухвалення Стратегії має стати основою для створення комплексної бази стратегічного планування, а саме: уточнення місцевих програм, їхньої гармонізації з перспективами розвитку, визначеними Стратегією.

Реалізація Стратегії полягатиме в формуванні комплексної системи заходів, які базуючись на розумінні поточної ситуації та рівня розвитку громади, зможуть забезпечити досягнення мети та покращити якість життя населення. В основу Стратегії покладені обстеження соціально-економічного стану територіальної громади.

Гарантом ефективності та результативності реалізації Стратегії на період до 2027 року стане відкритість та публічність органу виконавчої влади в діях з її реалізації. Зворотній зв'язок з громадкістю буде ефективним індикатором дієвості Стратегії, дасть змогу оперативно реалізувати на запити суспільства та коригувати напрямки розвитку громади.

Стратегія ставить перед громадою амбітну мету – перетворити Марганецьку міську територіальну громаду на комфортний для проживання населений пункт, де створено рівні умови для всебічного та гармонійного розвитку людини, громаду з наданням якісних адміністративних послуг, з національними традиціями українського народу; громаду сучасного виробничого комплексу, здатного до розвитку та задоволення внутрішніх потреб, нарощування експорту конкурентоспроможної продукції та послуг, збільшення виробництва промислової продукції.

Марганецька міська територіальна громада має багату історію. На території сучасної громади археологами було розкопано великий скіфський курган (4-3 століття до н.е.), в якому виявлено поховання вождя із золотими прикрасами, зброєю тощо, а також кілька курганів зрубної культури бронзової доби та пізніх кочовиків (14—15 століття). У південній частині громади, в районі Острів, поміж річкою Томаківка і Каховським морем є пагорб, який є місцем розташування першої Запорізької Січі. Саме тут, через протоку, на півночі Томаківського острова була Томаківська січ. Після зруйнування Січі за наказом російської імператриці Катериною II, більшість козаків пішла на Кубань і за Дунай, частина залишилось у цій місцевості. Не менш славна і подальша історія краю. Кінець XIX ст. характеризувався бурхливим розвитком чорної металургії на Півдні України. З 1883 року видатним геологом В.Домгером, провадилась розробка родовищ марганцевих руд Нікопольського басейну. Першим рудником був Городищенський рудник. На початку XX століття через басейн прокладено залізницю, що з'єднувала Кривий Ріг із Донбасом і Олександрівським. Це значно пришвидшило розвиток промисловості у східній частині басейну. На території Городищенського рудника 1904 року було збудовано залізничну станцію Марганець. Також навколо рудників виникали робітничі селища.

До складу громади входять 8 населених пунктів - місто Марганець, смт Мар'ївка, селище Максимівка і 5 сіл: Вільне, Добра Надія, Іллінка, Новокам'янка, Новокиївка. Рішенням міської ради від 29 листопада 2018 року

№1322-44/VII відбулося добровільне приєднання Новокиївської сільської територіальної громади Томаківського району Дніпропетровської області (сіл Новокиївка, Новокам'янка, Вільне, Добра Надія, Іллінка) до міста обласного значення Марганця Дніпропетровської області. В результаті об'єднання було створено Марганецьку міську територіальну громаду.

Територія Марганецької міської територіальної громади – 143,1214 км².
Населення – 47688 осіб (станом на 01.01.2022 р.)

Адміністративного розподілу на житлові масиви немає. Марганецька міська територіальна громада рівновіддалена (80-130 км.) від потужних промислових центрів – міст Кривий Ріг, Дніпропетровськ, Запоріжжя. В безпосередній близькості від р. Дніпро з річковим портом у м. Нікополь (29 км.) та на відстані 250-300 км. від головних портів Чорного та Азовського морів – міст Херсон, Одеса, Бердянськ.

Місто Марганець знаходиться за 120 км від обласного центру, за 520 км до м.Києва. Марганецьку міську територіальну громаду перетинає автодорога державного значення Кіровоград-Кривий Ріг-Запоріжжя. Через громаду проходить залізнична магістраль Апостолове-Запоріжжя.

Чисельність постійного населення станом на 1 січня 2022 року становить 47688 особи, з яких приблизно 45,0% - чоловіки та 55,0% - жінки. Протягом останніх років населення постійно скорочувалось. Зміни чисельності населення є результатом впливу двох чинників: природного приросту населення та міграційного руху. Більшість з тих, хто покидає громаду є молодь, яка після закінчення школи виїжджає у великі міста на навчання і залишається в них. Переважна більшість тих, хто прибуває - це особи передпенсійного або пенсійного віку, які прагнуть тихого і спокійного життя. Така структура міграції має вплив на віковий склад населення.

Станом на 01.01.2022 року за віком населення розподіляється на осіб молодші за працездатний вік – 15,3%; осіб працездатного віку – 59,2% , осіб старше за працездатний вік – 25,5% . Природне скорочення населення може мати негативні наслідки для розвитку громади: зменшення чисельності осіб

працездатного віку, зростання демографічного навантаження на працюючого. Кількість пенсіонерів на кінець 2022 року склала 13300 осіб., середній розмір пенсії - 5159 грн.

В громаді значна увага приділяється вирішенню проблем, що виникають на ринку праці, з метою підвищення рівня економічної активності населення, сприяння його продуктивній зайнятості.

Протягом січня-жовтня 2022 року на обліку в центрі зайнятості перебувало 1436 безробітних осіб. За сприянням Марганецької міської філії Дніпропетровського обласного центру зайнятості було працевлаштовано 554 особи. В звітному періоді проходили професійне навчання 45 осіб, залучено до громадських робіт та інших робіт тимчасового характеру – 102 особи. Середній розмір допомоги по безробіттю у 2022 році становив 4544,0 грн.

Історично місто виникло та розвивалося навколо родовища марганцевої руди. Добувна галузь економіки є й сьогодні основним містоутворюючим компонентом. АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат» є єдиним великим підприємством на території громади. Комбінат є найбільшим виробником промислової продукції, землекористувачем, споживачем енергоресурсів, найбільшим платником податків до бюджетів всіх рівнів. Це єдине в Україні підприємство по видобутку марганцевої руди підземним методом.

З метою збільшення обсягу залучених інвестицій у розвиток економіки територіальної громади для активізації економічної діяльності, розвитку взаємовідносин із закордонними партнерами представники органів влади постійно приймають участь у бізнес-форумах, онлайн-семінарах з питань підготовки інвестиційних проєктів.

Протягом 2021 року подавалися проєкти для участі в конкурсах ДФРР, «Діємо для здоров'я», конкурсі грантів з подолання цифрової освітньої нерівності в Україні «Інноваційний прорив» та інші.

На офіційному інтернет-порталі Марганецької міської ради постійно оновлюється інформація, яка може зацікавити інвесторів.

Основними експортерами та імпортерами на території громади є здебільшого промислові підприємства.

Протягом 2021 року підприємства імпортували механічне обладнання, тканину, матеріали, машини, устаткування, механізми, транспортні засоби. Країни-імпортери: Білорусь, Туреччина, Польща, Італія.

З міста експортувалися механізми, губки для миття посуду, підлоги, подушки та матраци. Країни-експортери: Туреччина, Росія, Польща, Болгарія, Азербайджан, Венгрія.

Важливою соціальної складовою добробуту мешканців громади є збільшення розміру грошових доходів, зокрема заробітної плати як основного їх джерела, що у свою чергу впливає на вирішення їх соціально-побутових проблем, сприяє відтворенню робочої сили та підвищує купівельну спроможність.

Середньооблікова кількість штатних працівників у 2021 році склала 7,0 тис. осіб. На містоутворюючому підприємстві АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат» чисельність працюючих становила 3,6 тис. осіб.

Середньомісячна заробітна плата штатного працівника на кінець 2021 року складала на рівні 9750 грн. На АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат» розмір середньомісячної заробітної плати складав 10803,0 грн.

Мережа закладів освіти оптимізована та задовольняє освітні потреби місцевої громади. У місті збережено мережу закладів освіти, всього функціонує 12 закладів загальної середньої освіти, з них 10 ліцеїв, 1 гімназія з початковою школою та дошкільним відділенням, 1 початкова школа з дошкільним відділенням.

Мережа класів закладів загальної середньої освіти та контингент учнів на 2022/2023 навчальний рік складають 182 класи-комплекти, 4469 учнів, у тому числі мережа вечірніх класів складає 2 класи, в яких навчаються 22 учня. Дошкільна освіта здійснюється в 10 закладах освіти: 7 закладів дошкільної освіти (6 дошкільних закладів освіти, дошкільний навчальний

заклад компенсуючого типу «Психолого – медико - педагогічний центр розвитку дитини» «Ромашка») та у дошкільних підрозділах ЗЗСО (Марганецька гімназія №5, Добронадіївський ліцей №4, Марганецька початкова школа № 8).

У закладах дошкільної освіти всього у 2022/2023 навчальному році виховується у 59 групах 900 дітей, з них соціально-педагогічним патронатом охоплено 7 дітей віком від 3-х і старше років.

На території громади працює центр трудової підготовки учнівської молоді, який у 2022 році зареєстровано як новий тип – міжшкільний ресурсний центр, в якому працюють 15 професійних і профільних груп, в яких навчаються 312 учнів.

У місті функціонують 3 заклади позашкільної освіти: міський центр науково-технічної творчості; комунальний заклад «Міський центр-комплекс позашкільної роботи»; комунальний заклад «Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді». Позашкільною освітою охоплено 1152 дітей, що склало 26% від загальної кількості дітей шкільного віку.

Культурна сфера громади представлена наступними закладами: КЗ «Публічна бібліотека» (включає 3 бібліотеки), музей, клуб «Дніпро», Новокиївський сільський будинок культури, Добронадіївський сільський клуб, школа мистецтв.

Станом на 01.10.2022 року бібліотечний фонд КЗ «Публічна бібліотека» складав 82170 документи (у тому числі книг - 74702).

Початковою ланкою спеціальної мистецької освіти на території громади є «Школа мистецтв». Контингент школи станом на 01.01.2022 року становив 340 учнів, пільгова категорія складає 34 учня. В школі працювали відділи: народний (гітара, акордеон), фортепіанний (фортепіано), струнний (скрипка), духовий (флейта) та вокальне відділення. А також працювало відділення художнього мистецтва, де учні навчалися декоративно-прикладному мистецтву, петриківському розпису, графіці, живопису.

На території громади функціонує Марганецький міський музей . Центром розвитку творчих здібностей та талантів дітей та молоді на території громади є клуб «Дніпро». Мешканці громади, молодь і діти проводять дозвілля у різноманітних колективах та гуртках за інтересами: вокальних, хореографічних, театральних, приймають участь у міських, регіональних та обласних конкурсах і фестивалях. У клубі «Дніпро» протягом 2021 року працювало 5 різнопрофільних гуртків: театр ВІЗ і Ко; гурток «Кольорок», «Магія бісеру», хореографічний ансамбль «Браво»; вокальний колектив «RIO», в яких займалися 248 осіб.

В громаді збережені та стабільно функціонують спортивні заклади: ДЮСШ № 1, 2 (комунальні заклади), ПНЗ КДЮСШ «Гірник», спортивний клуб «Гірник», спортивний клуб «Атлант», фітнес клуб «Адреналін», федерації футболу, карате, хортингу та інші. Функціонують секції спортивної гімнастики, стрільби кульової, баскетболу, хореографії, легкої атлетики, акробатики, пауерліфтингу, футболу та плавання.

На території громади функціонують 4 установи, які піклуються сім'ями, що опинились в складних обставинах, а також займаються питаннями дітей та молоді - Відділ у справах сім'ї та молоді, Служба у справах дітей, Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей «Теплий дім», Центр надання соціальних послуг.

На обліку в службі у справах дітей станом на 01.10.2022 року перебуває 227 дитини- сироти та дітей, позбавлених батьківського піклування, 128 дітей виховуються у 16 дитячих будинках сімейного типу, 11 дітей – в 4 прийомних сім'ях. Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей «Теплий дім» розрахован на 30 дітей.

Сильні сторони	Слабкі сторони
----------------	----------------

1. Компактність 2. Наявність родовища марганцевих руд 3. Наявність вільних трудових ресурсів 4. Наявність розвинутої промисловості(добувної, машинобудування) 5. Наявність значної території для земле оброблення та сільськогосподарського виробництва 6. Значні ресурси туристично- рекреаційного напрямку 7. Рівновіддаленість від потужних промислових центрів 8. Розвинена дорожньо-транспортна інфраструктура. 9. Помірний клімат 10. Розгалужена система закладів освіти (дошкільна, загальна середня, позашкільна та базова професійно – технічна). 11. Розвинута мережа торгівельних об'єктів. 12. Наявність вільних земельних ділянок, об'єктів нерухомості, виробничих площадок для залучення інвестицій на створення нових об'єктів промисловості. 13. Підтримка та розвиток патріотичних традицій громади 14. Розвинута мережа діючих громадських організацій.	1. Монопрофільність економіки, залежність рівня надходжень до міського бюджету від стану справ на містоутворюючому підприємстві 2. Дотаційність міського бюджету 3. Розташування громади в 30-ти кілометровій зоні Запорізької АЕС 4. Припинення роботи підприємств легкої промисловості через відсутність замовлень. 5. Значний рівень безробіття, брак робочих місць для жінок та молоді 6. Значна зношеність інженерної інфраструктури, житлового фонду 7. Застарілість технологій очищення питної води та знезараження стічних вод. 8. Велике накопичення твердих побутових відходів, відсутність їх переробки та утилізації. 9. Висока ресурсо- й енергоємність виробництва житлово-комунальних послуг 10. Критичний фінансовий стан комунальних підприємств через велику заборгованість населення за житлово-комунальні послуги 11. Планова інвестиційна діяльність міста направлена тільки на об'єкти соціальної та житлово-комунальної інфраструктури 12. Скорочення населення та його старіння. Відсутність перспективних умов для закріплення молодих спеціалістів у місті. 13. Незначна частка малого та середнього бізнесу в структурі економіки міста, брак інфраструктури підтримки МСБ 14. Не розвинена мережа розважального та туристичного комплексу
Можливості	Загрози
1. Збільшення повноважень місцевої влади та фінансового забезпечення територіальної громади завдяки проведенню реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади. 2. Підтримка житлово-комунального господарства через посилення відповідальності власників квартир за несвочасні розрахунки за отримані житлово-комунальні послуги. 3. Створення сприятливого інвестиційного клімату, розвитку незадіяних територій та виробничих площ. 4. Зростання попиту на енергозберігаючі технології 5. Державна підтримка комунальної інфраструктури. Відновлення Програми державної допомоги на ремонт житлових будинків ОСББ 6. Введення на державному рівні обов'язкового медичного страхування населення. Підвищення рівня медичного обслуговування.	1. Зниження попиту на продукцію металургійної галузі та галузі машинобудування може призвести до зупинки підприємств. 2. Відтік кадрів – трудова міграція за кордон. 3. Інфляційні процеси 4. Розширення підтоплення та посадочних ґрунтів. Техногенні катастрофи. 5. Зростання цін на енергоносії. 6. Скорочення кількості трудових ресурсів та збільшення фінансового навантаження на одного працюючого. 7. Несприятливий бізнес-клімат

Рисунок 2.3 - SWOT-аналіз Марганецької міської територіальної громади

Джерело: розроблено автором

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЗАПИТІВ МОЛОДІ ТА ДЕРЖАВИ

3.1 Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації

Ефективність молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації значною мірою залежить лише від єдності та скоординованості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування і молодіжного представництва.

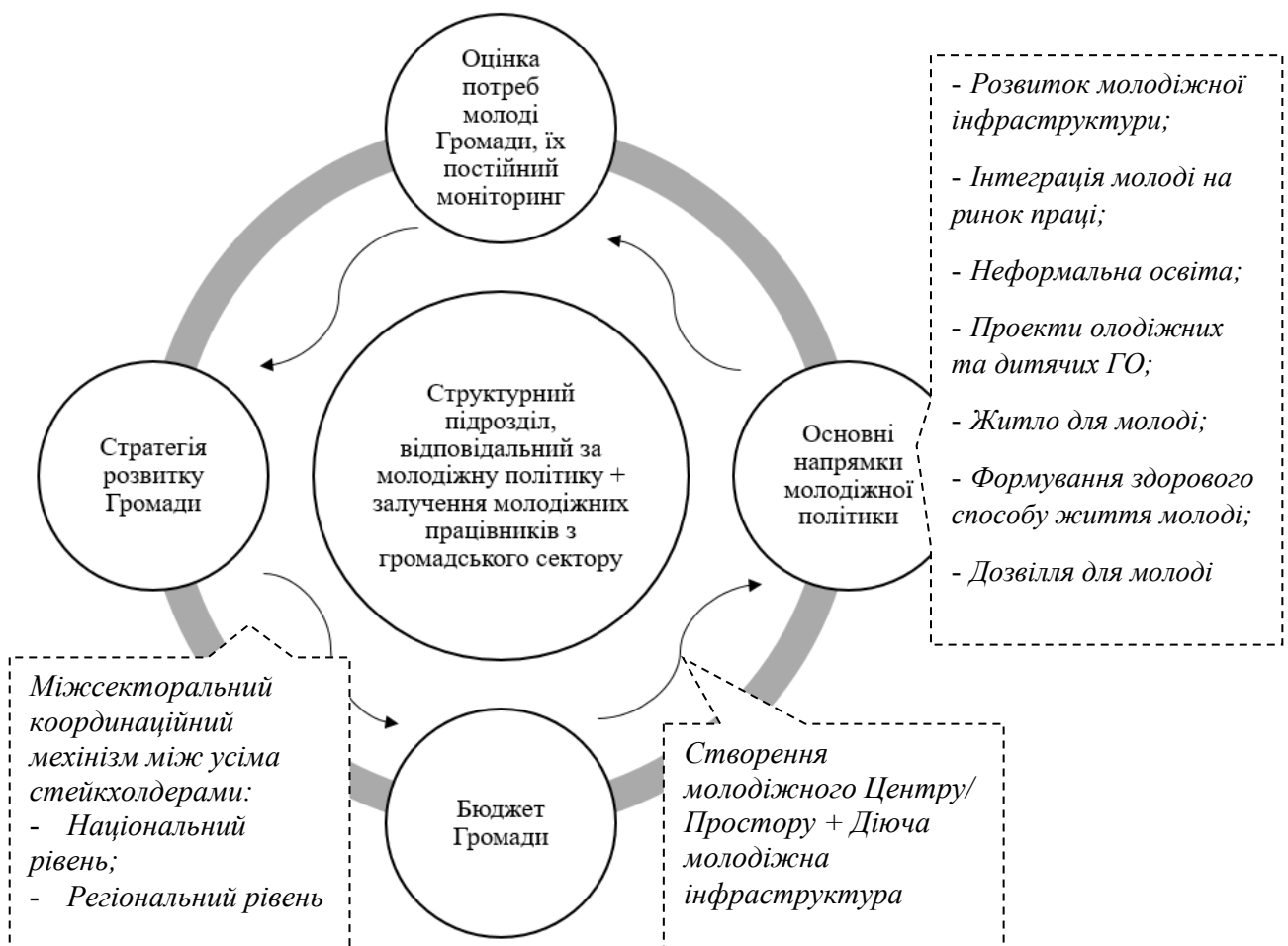

Рисунок 3.1 - Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації

Джерело: розроблено автором

Враховуючи гостру проблему з відтоком молоді з громад, при написання роботи розроблено модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації, яка рекомендована до впровадження. Модель формує новий підхід – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі» та ґрунтується на міжсекторальній взаємодії і враховує територіальні особливості молодіжної роботи відповідно конкретних потреб молоді.

Таким чином, на національному рівні центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію молодіжної політики, є Міністерство молоді та спорту, яке в умовах децентралізації має виконувати такі функції:

- нормативно-правове забезпечення;
- формування стратегії розвитку та пріоритетних напрямів молодіжної політики;
- забезпечення підвищення кваліфікації молодіжних працівників;
- методична підтримка з урахуванням міжнародного досвіду та кращих практик;
- фінансування або сприяння в залученні фінансових коштів на реалізацію програм, проєктів тощо.

Регіональний рівень може бути представлений наступними інституціями:

- Структурний підрозділ з питань молоді ОДА;
- Центри зайнятості;
- Заклади освіти;
- Державні, комунальні установи та центри надання адміністративних послуг;
- Громадські об'єднання;
- Міжнародні фонди;
- Соціально відповідальний бізнес;
- Заклади культури, спорту, дозвілля;

- Молодіжні та дитячі громадські організації/ лідери/ активісти.

Регіональний рівень має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної програми «Молодь України». На своєму рівні також можуть бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням місцевих особливостей.

Місцевий рівень характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Пропонуємо структурно-функціональну модель реалізації молодіжної політики на рівні громади, яка зосереджує увагу на тому, що молодіжна політика інтегрує в собі усі інші сфери відповідальності по роботі з молоддю: освіту, працевлаштування та ринок праці, культурний розвиток, соціальний захист тощо.

Окремим блоком виділено створення Молодіжного Простору/ Центру/ Хабу, який може бути створено на базі комунальних установ чи приватних структур. Поштовхом/ рушієм повинна стати громадська ініціатива. Основними напрямками діяльності Центру можуть бути:

- Активізація молодіжної діяльності – синергія діяльності молодіжних громадських організацій, молодіжних рад тощо;
- Проведення навчання спеціалістів, які працюють з молоддю; суспільно активної молоді; представників ГО;
- Організація роботи тематичних гуртків та клубів;
- Інформаційно-методична база молодіжної політики;
- Проведення інформаційних компаній із залученням молоді.

При цьому важливо активно використовувати діючу інфраструктуру.

Складові, які забезпечать ефективну реалізацію молодіжної політики в громаді представлені на рисунку 3.2.

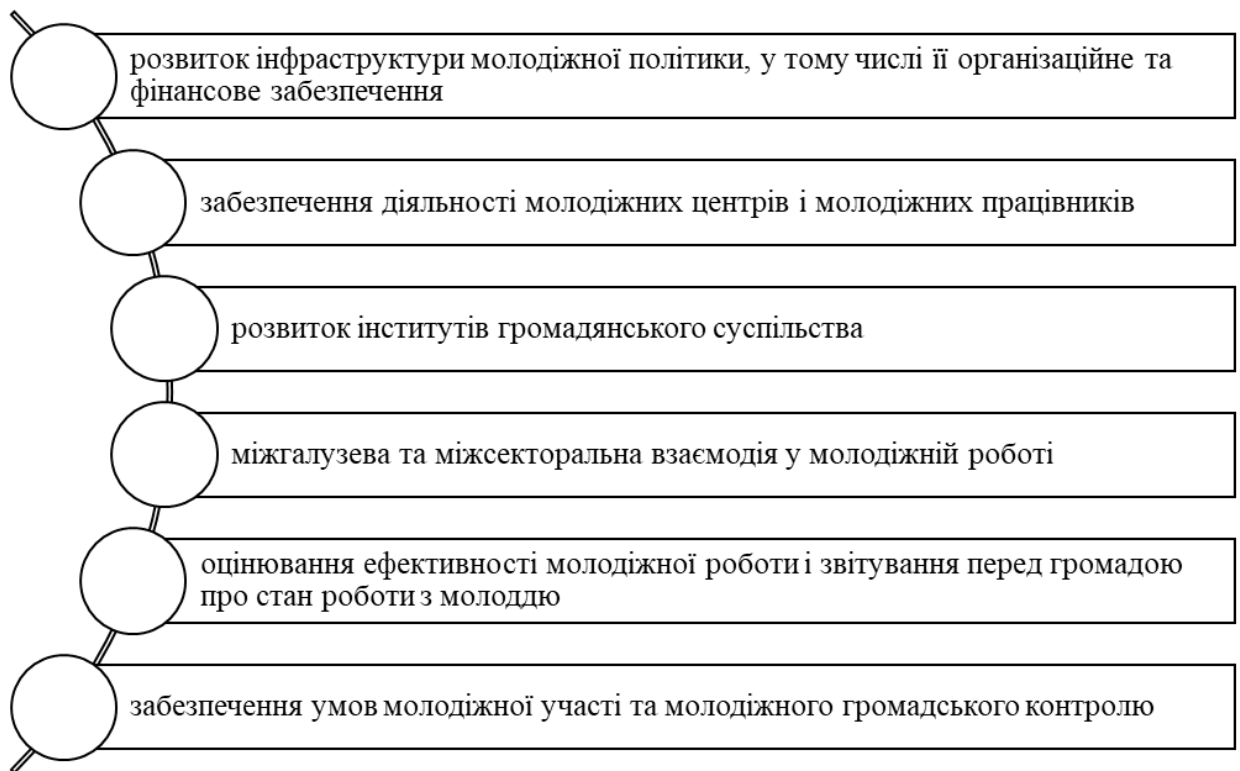

Рисунок 3.2 – Необхідні чинники ефективної реалізації молодіжної політики в громаді

Джерело: розроблено автором

Критерії оцінки якості діяльності місцевого молодіжного центру:

- 1) орієнтування на роботу з молоддю, створення відповідних умов для громадської діяльності молоді;
- 2) наявність компетентного персоналу;
- 3) сприяння розвитку якості роботи з молоддю;
- 4) забезпечення прозорих механізмів управління і фінансових процедур;
- 5) забезпечення участі молоді, молодіжних організацій в реалізації концепцій і програм центру;
- 6) використання при плануванні діяльності центру кількісних та якісних показників оцінки ефективності;
- 7) врахування в діяльності центру основних напрямів державної політики в молодіжній сфері.

В інтерпретації цих критеріїв допускається гнучкість, а самі критерії є напрямними для оцінки ступеня, в якому вони виконуються.

2. При оцінці якості враховуються такі принципи діяльності центру:

1) відкритість (забезпечення організації дозвілля молодій людині в позанавчальний час);

2) територіальна зручність (розташування центру в межах мікрорайону, аби юнацтво могло дістатися туди в будь-який час без батьків);

3) безкоштовність (проведення дозвілля та заняття в центрі є безкоштовними);

4) доступність (дозвілля в центрі організовується не лише для дітей, але й для дорослих, осіб з інвалідністю (неформальна освіта протягом усього життя), робочі години мають бути зручними для молоді).

3. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм орієнтування на роботу з молоддю, створення відповідних умов для громадської діяльності молоді враховуються такі показники:

1) приділення основної уваги в програмі центру молоді та особам, залученим до роботи з молоддю;

2) установлення робочого часу центру, зважаючи на потреби молоді та робочий час освітніх установ; організація діяльності у вихідні, у час до і після навчання, у святкові дні та під час навчальних канікул молоді;

3) використання індивідуальних і колективних форм та способів організації роботи з молоддю;

4) наявність на приміщенні центру легко зчитуваної вивіски з найменуванням установи та зазначенням робочого часу;

5) наявність опалення, освітлення, санітарно-побутового приміщення (вбиральні), водопроводу;

6) наявність доступу до мережі Інтернет, доступного зв'язку з мобільного або стаціонарного телефону;

7) провадження діяльності центру на основі найкращих практик відкритої роботи з молоддю в Україні та за кордоном;

8) використання в роботі різноманітних методів для задоволення потреб молоді (за принципами неформальної освіти, заняття в групах, дискусії, творчі лабораторії, семінари, індивідуальні консультації тощо);

9) відповідність більшості навчальних заходів у центрі профілю неформальної освіти та їх здійснення через організацію змістовного дозвілля молоді;

10) відповідність роботи з молоддю плану діяльності центру; формування списку проведених заходів або послуг, що надає центр;

11) забезпечення толерантного і безпечного робочого середовища, поваги до людської гідності;

12) формування правил поведінки в центрі разом з відвідувачами.

Неформальні освітні заходи характеризуються як добровільні, доступні для усіх, спрямовані на учасника, навчання життєвим навичкам та підготовку до активної громадської діяльності, засновані як на індивідуальному, так і на груповому навчанні з колективним підходом, цілісні та орієнтовані на процес.

4. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм наявності компетентного персоналу враховуються такі показники:

1) наявність у центрі принаймні двох працівників, відповідальних за роботу з молоддю, контроль якості, а також підтримку заходів, у тому числі тих, що ведуться співробітниками, залученими ззовні;

2) відповідність чисельності персоналу центру, що працює з молоддю, обсягу діяльності, що провадиться центром; наявність принаймні в одного працівника центру сертифіката за результатами проходження програми «Молодіжний працівник», передбаченого Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2016 - 2020 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 148;

3) відповідність діяльності персоналу центру європейським вимогам щодо молодіжної роботи, зокрема:

- врахування потреб та запитів молоді;

- забезпечення можливостей для неформальної освіти молоді;
- підтримка та розширення можливостей молоді для розуміння суспільства, в якому вони живуть, і взаємодії з ним;
- підтримка молоді щодо активного та конструктивного розвитку міжкультурних відносин;
- постійний аналіз та оцінювання діяльності з метою покращення якості молодіжної роботи;
- підтримка командних занять;
- залучення молоді до формування стратегії розвитку центру та планів його діяльності;
- розробка, впровадження та оцінювання проектів для молоді;

4) знання працівниками центру, як здійснюється неформальна освіта та в чому полягає їхня роль у підтримці суспільної діяльності молоді;

5) постійне підвищення працівниками центру своєї кваліфікації;

6) наявність в центрі працівника для здійснення адміністративної роботи; молодіжний працівник також може виконувати адміністративну роботу, але вона не повинна займати більше ніж 20% його робочого часу;

7) здійснення молодіжним працівником центру безпосередньої роботи з молоддю (не менше ніж 80% робочого часу);

8) урахування гендерної специфіки освітнього профілю (персонал центру має складатися з осіб різної статі);

9) наявність внутрішнього розпорядку, що встановлює вимоги до поведінки персоналу в центрі, правила перебування в центрі для відвідувачів (для молоді та за необхідності для членів їх сімей або близьких родичів (батьки, брати, сестри тощо)).

5. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм сприяння розвитку якості роботи з молоддю враховуються такі показники:

1) регулярне проведення оцінювання роботи центру як основи для неформальної освіти та поліпшення своєї діяльності;

2) розроблення центром нових та інноваційних моделей роботи з молоддю;

3) здійснення обміну інформацією з іншими учасниками молодіжного сектору щодо змісту і якості їх роботи та з професіоналами і волонтерами, що залучені до розвитку молодіжної роботи на національному та міжнародному рівнях;

4) розроблення центром власних матеріалів та розповсюдження їх у молодіжному секторі на національному та міжнародному рівнях;

5) впровадження центром кращих практик для залучення молоді, молодіжних організацій, асоціацій та структур;

6) використання молоддю можливостей центру з метою вирішення молодіжних проблем,

які їх хвилюють, і відстоювання інтересів задля формування своєї особистості як активного суб'єкта соціальних змін.

6. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм забезпечення прозорих механізмів управління і фінансових процедур враховуються такі показники:

1) наявність веб-сторінки центру та представлення у соціальних мережах;

2) наявність у центрі працівника, відповідального за ведення фінансового звіту, або делегування цих функцій органу, що веде фінансовий облік;

3) публічне надання громадськості інформації про місію та стратегію розвитку центру, форми роботи, цілі, завдання, засоби, способи їх реалізації та послуги, що ним надаються;

4) щорічне оприлюднення центром фінансового звіту про діяльність;

5) наявність у центрі списку заходів, що відбудуться, та послуг, які надаються;

6) наявність та використання документації щодо фіксування діяльності центру;

7) демонстрування узгодженості напрямів діяльності та заходів центру з цінностями Ради Європи (Переглянута Європейська Хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівнях, Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини) через свою практичну діяльність і структурний склад.

7. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм забезпечення участі молоді, молодіжних організацій в реалізації концепцій і програм центру враховуються такі показники:

1) систематичне оцінювання молоддю, яка відвідує центр, якості та змісту послуг, що надаються центром;

2) врахування керівництвом центру оцінки відвідувачів і здійснення ним постійного зворотного зв'язку для поліпшення якості обслуговування;

3) врахування центром питань і проблем молоді для розвитку своєї діяльності;

4) допомога молодіжному громадянському суспільству у висвітленні точки зору, пропозицій та проблем молоді для врахування політиками і посадовцями при ухваленні та реалізації ними рішень;

5) залучення до оцінки діяльності центру представників молодіжних організацій, асоціацій та структур як консультантів (за їх згодою);

6) надання можливості молоді брати участь у підготовці, здійсненні та оцінці заходів і результатів діяльності центру, а також увійти до складу його керівних органів;

7) залучення відвідувачів центру до формування, організації, виконання та оцінки заходів центру (за їх згодою).

8. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм використання при плануванні діяльності центру кількісних та якісних показників оцінки ефективності враховуються такі

показники:

1) здійснення з метою оцінки планування роботи центру аналізу:

- поточної ситуації та прогресу;

- основних показників діяльності центру;
- відгуків (за результатами опитування) відвідувачів центру та їхніх батьків (якщо відвідувачі неповнолітні);

- ідентифікації цільової групи центру, її потреб;
- цілей і напрямів діяльності, які потрібно удосконалювати;

2) складання плану діяльності центру не менше ніж на один рік згідно з оцінкою поточної ситуації та передбачення у ньому:

- результатів, яких планується досягнути, з обґрунтуванням їх необхідності;

- показників досягнення цих результатів наприкінці кожного року;
- заходів і дій, які допоможуть досягнути результатів, із визначенням їх термінів;

- людських та фінансових ресурсів, необхідних для здійснення конкретної діяльності;

3) підготовка наприкінці року річного звіту центру про виконання плану діяльності з оцінкою в ньому досягнутих результатів діяльності центру;

4) організація регулярних нарад працівників центру (принаймні один раз на місяць) для обговорення поточних проблем та планування заходів;

5) використання центром таких кількісних показників:

- загальна кількість відвідувачів;
- кількість унікальних відвідувачів;
- кількість постійних відвідувачів (відвідувачі, які відвідують центр принаймні один раз на тиждень);

- розподіл відвідувачів за віком та кількістю;
- сума залучених коштів;
- кількість відвідувачів центру, що входять до груп ризику, осіб з інвалідністю;

- кількість заходів, які організувала/ініціювала молодь;

6) використання центром таких якісних показників:

- методи роботи з молоддю;

- кількість індивідуальних консультацій;
- накопичення документації;

7) використання центром таких показників впливу на цільові групи:

- активне залучення молодих людей до різного виду програм;
- самостійність;
- уміння працювати у групі/індивідуально;
- аналіз розвитку компетенцій відвідувачів.

9. При оцінці якості діяльності місцевого молодіжного центру за критерієм врахування в діяльності центру основних напрямів державної політики в молодіжній сфері враховуються такі показники:

1) відображення в результатах роботи центру багатогранності запитів зацікавлених сторін; співпраця з організаціями, які здійснюють роботу на території відповідної громади;

2) здійснення центром інформаційно-просвітницької роботи щодо висвітлення молодіжної політики (для втілення змісту і напрямів молодіжної політики в життя);

3) постійна співпраця центру з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо питань молодіжної політики; надання центром у разі необхідності підтвердження, що його діяльність підтримується органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування (положення, статут або інший офіційний документ, яким засновується центр, офіційний лист про підтримку на місцевому, регіональному чи національному рівнях);

4) дотримання у роботі центру принципів щодо збереження довкілля.

Підсумовуючи, можна запропонувати узагальнений набір рекомендацій щодо вдосконалення державної молодіжної політики в Україні: зосередитися на розбудові молодіжної інфраструктури у новостворених об'єднаних територіальних громадах, розширити центри неформальної освіти молоді; активізувати проведення навчальних тренінгів на безоплатній основі; проводити професійні тренінги на базі центрів зайнятості щодо перспектив

вибору професії, відкриття власної справи, пошуку першої роботи, підготовки до співбесіди, написання заяв на стажування за кордоном; розширити інформаційно-освітню роботу з молодіжної політики; створити спеціальний напрямок у бюджетному фінансуванні проектів місцевого розвитку, який би стосувався молоді (1 проект на 1 громаду), де молодь могла б представляти свої проекти в окремому конкурсі; стимулювати молодь до відкриття власної справи в рамках чинного законодавства; забезпечити формування ефективних молодіжних рад на місцевому рівні; проводити творчі та мистецькі акції, конкурси серед молоді з метою пошуку перспектив розвитку громади; розширення діяльності молодіжних консультаційних центрів; проводити постійний моніторинг громадської думки та вивчати потреби молоді в заходах молодіжної політики, проводити соціологічні дослідження на місцевому рівні.

Зважаючи на зростання відкритості, прозорості та участі громадськості у розробці та реалізації молодіжної політики, а також у процесі управління нею, зростає роль соціальної складової. Саме розширення участі широких верств населення в реалізації молодіжної політики дасть змогу створити нову національну модель молодіжної політики з урахуванням кращого європейського досвіду та відповідно до стандартів Європейського Союзу.

3.2 Перспективи впровадження молодіжної стратегії

Передбачено, що контроль включатиме постійний моніторинг виконання завдань Стратегії та щорічну оцінку ефективності реалізації молодіжної політики: реалізацію проектів, здійснення заходів програми «Молодь України», аналіз становища молоді в Україні на державному, регіональному і місцевому рівнях. Зокрема, аналіз становища молоді передбачає комплекс досліджень її потреб, інтересів, цінностей, соціально-економічного становища, вивчення та створення бази статистичних даних тощо.

Що очікується від Національної молодіжної стратегії

Безпека молоді, її фізичне і психічне здоров'я, громадянська спроможність і компетентність та інтегрованість у суспільство — основні пріоритети Стратегії. Відповідно до її пріоритетів сформульовані й базові завдання держави та заходи, що враховують особливості життя молоді:

- підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді;
- формування навичок здорового способу життя, розвиток фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни;
- залучення молоді до участі в суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування в молоді громадянських компетентностей;
- підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу.

Останніми десятиліттями суттєво змінилися «бар'єри», які розмежовують дитинство, молодість та доросле життя. Інтернет, соцмережі обходять сімейне коло, сприяють швидкому формуванню сучасних дітей. Як зазначають автори Національної молодіжної стратегії, «молодь підростає у значно різноманітнішому, невизначеному, складному та неоднозначному середовищі».

Це впливає на прийняття важливих життєвих рішень, здобуття освіти та роботи тощо. У такій ситуації завдання держави — сприяти можливості кожного молодого громадянина усвідомлено обирати власний шлях, враховуючи вікові особливості.

Серед викликів для здійснення ефективної державної молодіжної політики є також демографічний дисбаланс, спричинений різким зниженням народжуваності у 1980–1990-ті роки. «Зменшення частки молоді може бути компенсовано збільшенням її спроможностей», зазначається у Стратегії.

Важкою проблемою є перебування сотень тисяч молодих людей на території окупованих територій, де підлітки й молодь зазнають

безперервного пропагандистського впливу РФ, що загрожує їх українській ідентичності.

Патерналізм — ще одна із багатьох зазначених у Стратегії проблем. Критична кількість українців, незалежно від віку, очікують, що про них насамперед мають піклуватися лише державні інституції чи окремі організації.

Проте зазначається, що українське суспільство набуває зрілості, а «молоді потрібно виховувати в собі цінності, які дадуть змогу не просто реалізувати себе на ринку праці в умовах складної економічної ситуації, досягти успіху в обраній професії, а й забезпечать її життєстійкість перед проблемами особистого характеру, перед часто недружнім соціумом, корупцією і труднощами захисту своїх інтересів у суді».

Очікувані результати реалізації Стратегії

Після структурування проблем та вказання практичних способів їхнього вирішення, автори Національної молодіжної стратегії перелічили досить багато легко досяжних та амбітних результатів, які ми очікуємо побачити у 2030 році.

Узагальнюючі, реалізація Стратегії допоможе молоді бути свідомою, відповідальною та економічно активною, мати високий рівень життєстійкості, самостійності і спроможності, інтегрованою в суспільне життя держави та адаптованою до викликів сучасного світу.

Стратегія зазначає певні індикатори, за якими, за бажанням, можна побачити результативність проведених заходів.

Список цих індикаторів цитуємо дослівно:

зростання народжуваності в Україні;

зростання частки молоді, яка турбується про своє здоров'я та здійснює заходи щодо здорового способу життя;

зниження рівня вживання серед молоді психоактивних речовин, алкоголю та тютюну;

зменшення захворюваності на вірус імунодефіциту людини серед молоді та зниження смертності від хвороб, зумовлених СНІДом;

зниження рівня правопорушень та злочинності серед молоді;

зменшення рівня поширеності психічних розладів серед молоді;

зростання індексу самостійності молоді, який ґрунтується на самозайнятості, участі в громадській та волонтерській діяльності, об'єднанні для спільного впливу на соціальні процеси, що відбуваються в Україні, власних доходах та проживанні окремо від батьків;

зменшення бар'єрів для повного розкриття підприємницьких здібностей та потенціалу молоді;

підвищення рівня реінтеграції молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, а також з числа внутрішньо переміщених осіб до культурного, інформаційного, освітнього простору України;

зростання чисельності молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України і вступила до закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти;

зростання частки молоді — членів громадських об'єднань;

посилення ролі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації молодіжної політики на засадах доброчесної конкуренції, що передбачає дотримання принципів молодіжної політики в Україні, спонукає їх провадити свою діяльність, з урахуванням результатів досліджень та потреб молоді;

зростання частки молоді, яка брала участь у процесах ухвалення рішень на рівні територіальної громади, міста, району, області, держави;

підвищення рівня участі молоді у неформальних видах навчання;

зростання кількості молодіжних центрів та установ, що працюють з молоддю, у регіонах України, виходячи з потреб конкретного регіону;

збільшення частки молоді, яка свідомо обрала свою професійну діяльність;

підвищення рівня довіри молоді до державних інституцій;

підвищення рівня престижності державної служби;

зниження рівня безробіття молоді;

зростання кількості фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, зокрема молодіжних працівників, та підвищення рівня їх компетентностей;

зростання частки молоді з числа закордонних українців, яка повернеться до України та стане активним учасником економічного та суспільного життя держави;

підвищення якості діяльності молодіжних центрів та установ, що працюють з молоддю та допомагають їй отримати відповідні компетентності для самореалізації та розвитку, здобуття досвіду реалізації суспільних ініціатив тощо;

підвищення рівня поінформованості суспільства про потреби молоді з числа осіб з інвалідністю та підвищення ступеня її інтеграції у суспільне життя;

зростання частки молоді, яка усвідомлює потребу в дотриманні Конституції та законів України, має нетерпимість до їх порушення, а також до проявів корупції, порушення академічної доброчесності, усвідомлено відмовляється від недоброчесної практики у своєму житті;

зростання частки молоді, що брала участь у волонтерській діяльності;

підвищення рівня взаємодії молоді з різних соціальних груп, у тому числі іммігрантів;

зростання частки молоді, що брала участь у програмах мобільності в рамках міжнародних програм, міжнародних короткострокових програмах, навчаннях, тренінгах, освітніх таборах;

зменшення частки молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок.

3.3 Механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади Дніпропетровської області

Враховуючи описані проблеми та поточні безпрецедентні виклики забезпеченню єдності українського суспільства та зміцненню української державності, організація якісної та ефективної співпраці, рівноправні відносини між молоддю, неурядовими організаціями, урядом та місцевим, для підвищення якості механізмів впровадження ДМП в Марганецькій громаді:

1. Використання інформаційних технологій повинно бути одним з пріоритетів у громадських організаціях;

- комунікувати з молоддю через більшу кількість веб-сторінок;

- ширше використовувати соціальні мережі, такі як Pinterest, LinkedIn, Facebook, Instagram, Twitter, YouTube;

- e-mail-розсилка (європейські молодіжні організації роблять те ж щоквартально;

- дотримання правил етикету спілкування у інтернеті.

2. Здійснення обов'язково-важливих щорічних PR-заходах та долучатись до сучасних розробок з PR.

3. Розширення сфери молодіжної політики сприятиме розповсюдженню сталої практики регіональною владою щодо розробки рекомендацій молодіжної політики, яка повинна бути включена до положень об'єднаних територіальних громад як одного з основних напрямків діяльності місцевих громад та використання інноваційних методів у молодіжній роботі. Деякі з них розробляються та впроваджуються в конкретних місцях, районах, містах, селищах та селах, а в деяких випадках в окремих регіональних громадах. В даний час існує ряд необхідних умов для поширення цього явища на всі підрозділи цієї адміністративнотериторіальної організації, серед яких:

наявність організаційної інфраструктури (частини місцевого самоврядування для роботи з молоддю), можливість ініціації інновацій та можливість координації;

навчання персоналу в цих підрозділах (хоча їх кількість, фінансові заохочення та в деяких випадках навчання недостатні);

велика кількість активних громадських об'єднань, включаючи молодіжні та дитячі організації,

волонтерські рухи (зокрема, це стосується не лише активістів молодіжних об'єднань, офіційно оформлених законом, а й більш широкого кола установ, мереж тощо, які відповідають за свою роботу);

часткова підтримка інноваційного впровадження у вигляді грантів донорським організаціям та програмам.

4. Важливою передумовою нової фази децентралізації є перехід до наступних фаз, коли об'єднані територіальні громади недостатньо концентрують свої ресурси на роботі з молоддю. Для інновацій достатньо фінансувати громаду на реалізацію таких напрямків, як місцева молодіжна політика.

5. В контексті залучення молоді до процесів децентралізації слід забезпечити посилення їх участі в перегляді законодавчих положень провадження реформ. Запровадити процедури в нормативні акти об'єднаних територіальних громад для забезпечення гідного представництва молоді, захисту її свобод та інтересів, механізмів збалансування потреб молоді та інтересів об'єднаного територіального товариства загалом; реалізувати освітню роль місцевого самоврядування та активної молоді відповідно до існуючих форм самоврядування та ролі громадян у затвердженні та реалізації рішень, налагодженні громадського діалогу, залученні молоді до бюджетних процесів, дослідженні якості послуг та участі у вирішенні місцевих проблем.

6. У таких сферах, як людські ресурси, освіта та досвід роботи, бажано: рекомендація усім, хто працює з молоддю, використовувати ресурси інтернет для підвищення особистих навичок володіння; на основі аналізу наведених

даних, формування матеріалу для щорічного українського конкурсу інноваційного типу молодіжної діяльності, відповідно до конкретних процесів; постійний моніторинг задоволеності молодого населення вільним доступом до опублікованих результатів державної молодіжної політики; підготовка методичних матеріалів для державного та місцевого самоврядування для ініціювання координації молодіжних інновацій зусиллями об'єднань молодіжної роботи, місцевих органів управління освітою, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, міністерства внутрішніх справ, соціальних служб та молодіжних рад; модель перспективного забезпечення, яку може мати молодіжна політика, а також міжнародні та національні практичні успіхи у реалізації; посилення навчання персоналу для роботи з молоддю, шляхом постійного навчання по всій Україні щодо впровадження інноваційних форм молодіжної роботи, з подальшим навчанням на місцях (підготовка тренерів та створення мереж тренерів та професіоналів).

Це стосується вимог й інтересів самої молоді та завдань, які ставить суспільство на державному рівні. Крім того, недоліки молодіжної політики нашої держави зумовлені недостатніми механізмами її розробки та реалізації.

Можливості реалізації молодіжної політики на рівні області (на прикладі Марганецької громади) - це систематичний процес із залученням багатьох галузевих та територіальних установ, які вирішують важливі для молоді проблеми в галузі освіти, виховання, працевлаштування, охорони здоров'я, відпочинку тощо. Слід зазначити, що невирішені проблеми на місцях перешкоджають повноцінному залученню молоді до процесу формування молодіжної політики, що впливає на її ефективність. Державна молодіжна політика повинна бути вдосконалена та відповідати всім існуючим вимогам.

Механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади представлено на рисунку 3.3.

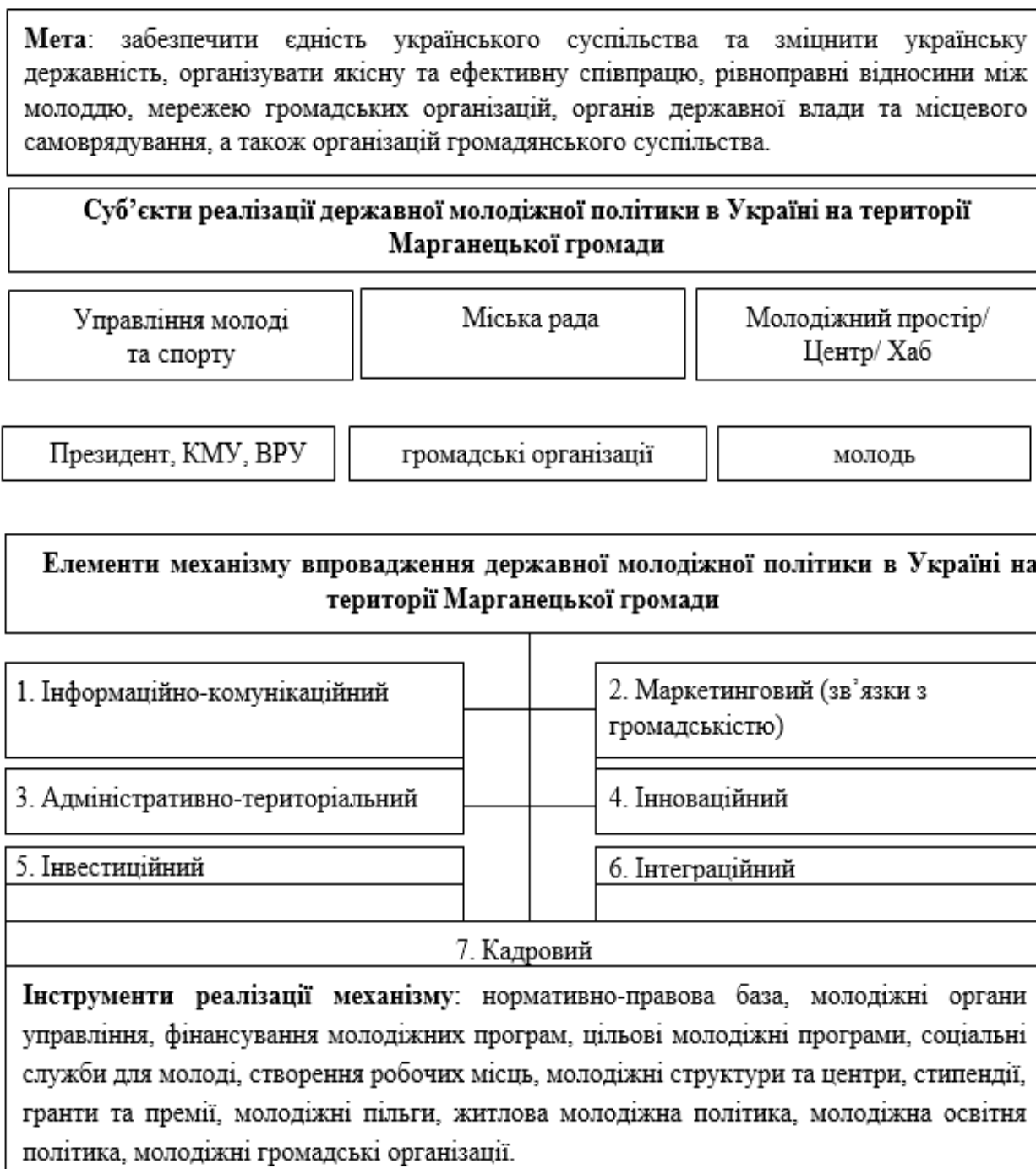

Рисунок 3.3 - Механізм здійснення національної молодіжної політики на території Марганецької громади.

Джерело: власна розробка автора

ВИСНОВКИ

1. Досліджено сутність, компоненти молодіжної політики та особливості реалізації молодіжної політики. Визначення умов та компонентів молодіжної політики, запропоновано окреме визначення терміну «молодіжна політика». Молодіжну політику слід вважати комплексним підходом у напрямку розвитку різних державних програм, який має на меті залучення молоді до процесу державотворення, її інтелектуального та творчого потенціалу до процесу цієї діяльності. Складовими молодіжної політики є: громадянське представництво молоді на місцевому рівні; залучення молоді до процесу формування політики розвитку міст; залучення молоді до реалізації проектів містобудування; розвиток навичок молоді, необхідних для розробки політики міського розвитку, або фахівців державних установ; неформальна освіта молоді - викладання та розповсюдження інформаційних матеріалів про їхній спосіб життя та їхні навички.

2. Розгорнуто поняття «у системі громадського порядку молодіжної політики – роль та місце молодіжної політики»,. Молодь становить значну частку економічно активних громадян. Молодь займає важливе місце на ринку праці, оскільки вона має великий потенціал, реалізація якого покращить соціально-економічне становище суспільства. На цьому тлі молодіжна політика є однією з найважливіших тем дослідження протягом декількох десятиліть. Передумовою цього є не лише явище інтеграції та глобалізації, а й залежне становище суспільства від його якісних показників - молоді. Вони є рушійною силою суспільного розвитку, що впливають на створення і прогрес держави, ефективною та дієвою передумовою формування соціально-політичних явищ. Враховуючи сучасну соціально-економічну ситуацію, повна інтеграція молоді у соціальне середовище є пріоритетом у сферах державного управління та динаміки управління. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення молодіжної політики в Україні та європейських країнах. Виявилось, що європейське молодіжне

законодавство можна розділити на три типи: законодавство для підтримки та сприяння молоді; правила соціального захисту молоді; нормативно-правова база щодо захисту неповнолітніх. виявляється, що європейські країни мають великий досвід у формуванні та реалізації молодіжної політики, а також у роботі з молоддю.

3. Молодь може реалізовувати та формувати національну молодіжну політику в умовах децентралізації. Для збільшення ефективності молодіжної політики важливо: визначити необхідну інфраструктуру для молодіжної політики, особливо її організаційні та фінансові складові; Забезпечення роботи молодіжних; оцінка ефективності молодіжної роботи та звітування перед громадянами про результати молодіжної роботи; Забезпечення можливостей для участі молоді та контролю молоді у громаді. В контексті децентралізації молодіжна політика зосереджена на забезпеченні співпраці та взаємодії з місцевою молоддю та розвитку комфортних умов проживання молоді в територіальній громаді.

4. Відображено перспективи вдосконалення державної молодіжної політики України. Подальший розвиток та реалізація молодіжної політики включає наступні кроки: посилення заходів, спрямованих на створення низки необхідних умов для молодих людей для цілісного вдосконалення; Посилити співпрацю між різними установами з метою організації ефективного впровадження молодіжної політики; Забезпечити цільову програмну орієнтацію для розвитку існуючого молодіжного потенціалу; Розробка сучасних методів та інноваційних інструментів розвитку молодіжного потенціалу; створення центрів розвитку неформальної освіти; профорієнтація молоді; впровадити технології участі, щоб дати можливість молодим людям брати активну участь у процесі державотворення, тощо.

Місцеве самоврядування:

– вирішення проблем зайнятості молоді, збільшення кількості робочих місць, задоволення потреб у тимчасових роботах на регіональному рівні;

- створення регіональних цільових кредитних спілок для надання матеріальної допомоги молодим сім'ям;
- забезпечення ефективної профорієнтації серед молоді.

Дослідивши сучасний стан молодіжної політики в Україні, ми можемо стверджувати, що взаємовідносини «держава-молодь» розвиваються та набувають більш конструктивного характеру з року в рік, але все ще потребують удосконалення й реформування.

Головними завданнями державної молодіжної політики є:

- координація зусиль соціальних інститутів, суспільних організацій, що співпрацюють із молоддю;
- дослідження умов життя й розвитку молодого покоління, а також створення умов для зміцнення правових і матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян для повноцінного їх становлення й розвитку;
- сприяння реалізації творчих можливостей молодих людей, заохочення їхніх ініціатив та активності в питаннях національного й культурного відродження країни, розвитку традицій і національної свідомості;
- залучення молодих спеціалістів до покращення економічного розвитку держави; гарантія соціальних послуг із фізичного та духовного розвитку, професійної підготовки й виховання, розвитку компетентностей кожної молодої людини.

Для виконання цих завдань нами запропоновано певні заходи, сутність яких ґрунтується як на досвіді провідних країн світу, так і на специфіці саме українського суспільства, з урахуванням ключових проблемних питань у сфері молодіжної політики, таких як жорстка конкуренція на ринку праці серед молодих спеціалістів; низький рівень заробітної плати молоді, враховуючи відсутність досвіду та достатнього стажу роботи; нелегальне працевлаштування молодих спеціалістів; міграція молоді; низький рівень матеріального заохочення та підтримки ініціатив молодих людей; відсутність безкоштовних спеціалізованих центрів розвитку для тих молодих людей, що

не мають можливості відвідувати платні секції та гуртки; житлова проблема; проблема безкоштовного навчання.

Отже, для вдосконалення й реформування державної молодіжної політики в Україні ми пропонуємо такі кроки:

1. Використання досвіду країн ЄС в питаннях ведення молодіжної політики.
2. Підтримка та розвиток студентського самоврядування.
3. Розроблення потужної законодавчої бази, що чітко та широко охоплює проблеми молоді та способи їх вирішення.
4. Не тільки захист прав і свобод молоді, а й створення якомога сприятливих умов для їх реалізації.
5. Постійне вдосконалення програм для розвитку молодіжних корпорацій і підприємств, що значною мірою впливає на вирішення проблеми безробіття і працевлаштування молоді.
6. Чітке розгалуження і структуризація молодіжної політики на всіх рівнях державного управління.
7. Посилення зв'язків теоретичних освітніх аспектів з практичною базою їх застосування.
8. Розвиток бази практики для студентів з метою отримання реального досвіду роботи за спеціальністю без відриву від навчання.
9. Проведення постійних моніторингів вакансій і запитів роботодавців для орієнтування студентів.
10. Сприяння організації стажувань для студентів на підприємствах, що можуть бути зацікавлені в майбутніх спеціалістах тієї чи іншої професії.
11. Підтримка організацій і підприємств, які сприяють працевлаштуванню випускників і молодих спеціалістів.
12. Уведення квот, що зобов'язують роботодавця мати певний відсоток працівників-молодих спеціалістів.
13. Посилення програми патріотичного виховання молоді.

14. Вирішення питання пільг і знижок на навчання за спеціальностями, які втрачають популярність, але є актуальними для ринку праці сучасної України.

15. Розширення програми підтримки молодих спеціалістів на підприємствах.

16. Підтримка з боку держави тимчасової зайнятості підлітків, що сприятиме їх адаптації до трудової діяльності.

17. Створення агентств із працевлаштування, які мали б прямі контакти з освітніми закладами, а також можливість самостійно ініціювати збирання інформації щодо потреб роботодавця.

18. Надання довгострокових розстрочок (без процентної плати) на придбання нерухомості молодим сім'ям.

19. Удосконалення роботи сучасних центрів щодо професійної консультації та сприяння працевлаштуванню безробітних осіб як у державних, так і приватних організаціях.

20. Розширення грантових програм і фінансової підтримки з боку держави на розвиток малого та середнього бізнесу як у селах, так і в містах.

21. Створення нових і відродження наявних професійних навчальних закладів на селищних територіях, розвиток аграрних, сільськогосподарських професій з подальшим гідним працевлаштуванням молодих спеціалістів на місцях; стабілізація сфери зайнятості в сільській місцевості.

22. Сприяння та підтримка молодіжних культурних ініціатив.

23. Створення спеціалізованих безкоштовних закладів проведення дозвілля для дітей із малозабезпечених сімей і молоді.

24. Аналіз потреб і створення умов для культурного та соціального розвитку національних меншин, різноманітних молодіжних субкультур і течій.

25. Організація безкоштовних творчих фестивалів і показів, ярмарок для молоді та із залученням перспективних бізнес-інвесторів.

26. Створення умов і підтримка налагодження взаємовідносин із молодіжними групами країн світу з метою обміну досвідом, пізнання сучасних світових культурних традицій, розширення культурних кордонів між державами.

За умови втілення в життя цих прийомів стає можливим глобальне реформування молодіжної політики в Україні, що сприятиме подальшій інтенсифікації еволюції української держави, більш тісному наближенню напрямів державного управління до європейських стандартів, а також гармонійному розвитку української молоді, що є запорукою створення майбутньої сильної, незалежної, сучасної, демократичної, європейської країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коврига, О. (2021). The main essential characteristics of the state youth policy. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics*, 11(21). [https://doi.org/10.33296/2707-0255-11\(21\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0255-11(21)-10)
2. Звіт ПРООН про загальнонаціональне дослідження «Вплив війни на молодь», яке проводили ГО «Аналітичний центр Cedos» та дослідницька агенція «Info Sapiens» <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/undp-ua-impact-war-youth-eng-findings-recommendations.pdf>.
3. Біляєв Я.М. Кадрове забезпечення державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 9. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2019/21.pdf.
4. Близнюк В.В., Яценко Л.Д. Молодіжна зайнятість в Україні: виклики та шляхи їх подолання. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2019. № 1–2 (58). URL: <https://ipk-education.com/wp-content/uploads/2019/11/1-2-do-druku2.pdf#page=18>.
5. Васильєв А.О. Організаційно-функціональний механізм реалізації державної молодіжної політики в Україні: основні напрямки вдосконалення. *Державне будівництво*. 2019. № 1.
6. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.
7. Державна служба статистики України. Вікова структура населення України (1989–2019 рр.). URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>.
8. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Закон України. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/minmolodsportu-provodyt-vseukrayin-skyu-zahid-molodizhna-polityka-v-ukrayini-partnerstvo-ta>.
9. Перевалова Л.В., Лисенко І.В., Лисенко А.М. Проблеми працевлаштування молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства. *Вісник ЛДУВС ім. Дідоренка*. 2019. Вип. 2 (86).

10. Подобєд Н.В. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики та можливості його застосування в Україні. *Економіка та держава*. 2011. № 9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/37.pdf.

11. Реформування молодіжної політики України на основі Європейського досвіду. *Державне управління*. 2019. № 3 (11).

12. Бесараб В. А. Державна молодіжна політика в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Ізмаїл, 6 жовтня 2023 р.): у 2 ч. Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. С.67-68.

13. Бесараб В.А. Інноваційні механізми реалізації молодіжної політики в Україні *Актуальні питання та перспективи проведення наукових досліджень: матеріали V Міжнародної студентської наукової конференції*, м. Тернопіль, 6 жовтня, 2023 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С.58-61

14. Закон України «Про основні засади молодіжної політики», №1414-IX від 27.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20> (режим доступу 20.08.2023)

15. 2. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (режим доступу 20.08.2023)

16. Постанова КМУ №1014 від 20 грудня 2017 р. «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text> (режим доступу 22.08.2023)

17. Постанова КМУ №1198 від 18 грудня 2018 р. «Про затвердження типових положень про молодіжні ради». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text> (режим доступу 23.08.2023)

18. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до

соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164> (режим доступу 23.08.2023)

19. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93> (режим доступу 24.08.2023)

20. Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-peoplecm-2016-7-ua-kr/1680a153fc> (режим доступу 20.08.2023)

21. Рекомендація CM/Rec(2022)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191> (режим доступу 20.08.2023)

22. . Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f> (режим доступу 20.08.2023)

23. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be> (режим доступу 20.08.2023)

24. Antonucci, L., M. Hamilton, and S. Roberts, eds. *Young People and Social Policy in Europe. Dealing with Risk, Inequality, and Precarity in Times of Crisis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014.

25. Andersonn, B. et al. WP2 – National Contexts Comparative Report UNIBO, Italy UGOT, Sweden. *Partispace working paper* D2.2. 2016.

26. Hadjivassiliou, K. P., A. Tassinari, W. Eichhorst, and F. Wozny. “How Does the Performance of School-to-Work Transition Regimes Vary in the European Union?” In *Youth Labor in Transition*, eds. J. O'Reilly et al. Oxford: Oxford University Press, 2019. 71–103

27. Kalala-Mabuluki, E. and S. Siurala. Politiques Intégrées de Jeunesse : Difficultés et Leviers d'action. *Les cahiers de l'action (2)*, 2019. pp. 95–100.

ДОДАТКИ